SAYI : 634
13 AĞUSTOS 1966
FİYATI : 125 KURUŞ

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE DERGİSİ

İKTİDAR İÇİNDE İKTİDAR SAVAŞI

T.C. ZİRAAT BANKASI

(Basın A: 35) — 255

Cilt : XXXVI Yıl : 13 Sayı: 634

SAHİBİ VE BAŞYAZARI :

Metin Toker

YAZI IŞLERINDEN SORUMLU
GENEL YAYIN MÜDÜRÜ

Kurtul Altuğ

MÜESSESE MÜDÜRÜ

Tacettin Tezer

BU SAYIDA YAZI KURULU :

IÇ HABERLER KISMI: Teoman Erel, Okay Göçer, Babür Ardahan — MAGAZİN KISMI: Jale Candan, Tüli Sezgin, Hüseyin Korkmazgil — SİNEMA: Nijat Özön — İKTİSAT: M. Tuğrul — DÜNYADA: T. Kemal.

Istihbarat Tel : 10 73 82

KAPAK KOMPOZİSYONU

SAN Organizasyon
Erkal Yavı

KAPAK BASKISI

Rüzgârlı Matbaa

FOTOĞRAF

T.H.A. Erdoğan Çiftler

KLİŞE

Doğan Klişe

ABONE ŞARTLARI

3 aylık (12 nüsha) 12.50 lira
6 aylık (25 nüsha) 25.00 lira
1 senelik (52 nüsha) 50.00 lira
Geçmiş sayılar 250 kuruştur.

İLÂN ŞARTLARI

Santimi 20 lira
3 renkli arka kapak 3000 lira

AKİS Basın Ahlâk Yasasına uymayı taahhüt etmiştir.

DİZİLDİĞİ YER

Rüzgârlı Matbaa

BASILDIĞI YER

Hürriyet Matbaası Ankara

BASILDIĞI TARİH

10.8.1966

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE DERGİSİ

RÜZGÂRLI SOK. No : 15
ANKARA — TEL : 11 89 92
P. K. 582

Kendi Aramızda

Bu hafta kapak konusu olarak İktidar içindeki savaşı seçmiş bulunuyoruz. A.P. denen kazan her geçen gün biraz daha hızlanarak kaynamakta ve Demirel bu yüzden, çaresizlik içinde çırpınmaktadır. Aslında bu, göründüğü gibi, bir "Bakanlık savaşı" değil, bir "İktidar savaşı"dır ve partiyi ele geçirmeyi, Süleyman Demireli tesirsiz hale getirmeyi hedef tutmaktadır. Bu meselenin içyüzünü, bütün ayrıntılarıyla bu hafta AKİS sayfalarında bulacaksınız. İktidarın başka bir beceriksiz ele geçmesi, elbette ki sonucu değiştirmeyecek ve memleket, bitkisel hayatına devam edecektir.

27 Ağustos 1966 tarihli sayımızda yeni bir yazı serisine başlıyacağımızı şimdiden haber vermek isterim. Sadece memleketimizde değil, bütün dünyada büyük bir önem taşıyan bu konu, "Evlilik Hayatının Problemleri"dir. Her yıl, pek çok ülkede, sevinç içinde hayatlarını birleştiren çiftler, bir süre sonra, çeşitli sebeplerle ayrılmaktadırlar. Memleketimizde de durum böyledir. Özellikle geri kalmış ülkelerin çoğunda evlilik ilişkileri sağlam temeller üzerine oturtulamamakta, iktisadî, sosyal ve kültürel sebepler yüzünden süratle geçimsizlik başgöstermekte ve pek çok yuva yıkılmaktadır. Meseleye ne yönden bakılırsa bakılsın, toplumun bu yüzden zararı büyük olmaktadır.

Bu konuya el atmanın, problemi enine boyuna incelemenin yararlı olduğunu düşündük ve derginin bu işlerde uzmanı sayılan Jale Candana bu görevi verdik. Jale Candan, çok sayıda kadın ve erkekle görüşmeden önce, memleketimizin bu alanda yetkili bilim adamlarıyla temasa geçti ve elde edilen bu bilgiler, daha sonra Prof. Dr. Nevzat Akabay, Prof. Dr. Rasim Adasal ve Dr. Muzaffer Argun tarafından incelendi. Şüphesiz, bilim adamlarımız bu konuda çeşitli fikirlere sahip bulunmaktadırlar. Ancak, hemen hepsinin birleştiği bir nokta vardır ki o da; "cinsel hayatı düzenleyen faktörler kaale alınmadığı takdirde, evliliğin bir problem olacağı ve içinden çıkılmaz hal alacağı"dır.

AKİS'in 27 Ağustos tarihinde çıkacak sayısında başlayacak olan bu seri, üç hafta sürecektir. Bir haftalık aradan sonra ise, "İsmet Paşayla 10 Yıl"ın üçüncü kısmına başlıyacağız. Bu kısımda, İsmet Paşanın, 1960 Devriminden sonra yönetimi elinde tutan MBK ile ilişkileri anlatılacaktır. Çok spekülasyonun yapıldığı şu sırada, sanırım, İnönü - MBK ilişkilerini en mükemmel şekilde, Metin Tokerin kaleminden okumak mümkündür.

AKİS sonbahara bu seri ile girecektir.

Saygılarımla

Kurtul Altuğ

AKİS
HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

Cilt: XXXVI Sayı: 634 13 Ağustos 1966

YURTTA OLUP BİTENLER

Millet

Sıfıra sıfır

Başbakan Süleyman Demirele karşı önce aşırı solda başlayan, sonra Muhalefeti topyekûn saran, arkadan tarafsızlara sıçrayan hücumlar şimdi Demirelin kendi partisine de geçmiştir. Bir yandan AP'nin aşırı sağ kanadı Genel Başkanlarını kâfi derecede "milliyetçi mukaddesatçı" bulmaz ve onda bir "komprador tipi" sezinlerken AP'nin aklıbaşında mensupları da Demirelin Başbakanlığından şikâyete başlamışlardır. Başbakanın mütemadiyen ipe sapa gelmez beyanlarda bulunması, "İktidarın dediği olacaktır" tarzında inciler ortaya dökmesi, zayıf bir kabineyle memleketin güç işlerinin altından kalkmaya heveslenmesi ve bilhassa, on aylık AP İktidarı sırasında henüz tek bir ciddi işin yapılamamış, aksine, el atılan her işin yüze göze bulaştırılmış olması memnunsuzluğun sebebini teşkil etmektedir. Gerçi, Genel Başkanlığı ele geçirmiş, arkadan da iki seçimi vurmuş bulunan bir Başbakanın hemen değiştirilebilmesi kolay değildir ama, Süleyman Demirelin hayatı da kolay olmaktan çıkmıştır. Daha fenası, Süleyman Demirel hâlâ, memleketin, bir çok kuvvet tarafından idare edildiğini görmemekte, bilmemekte, kendi Başbakanlığına, bırakınız bu kuvvetleri, kendi partisinden dahi ortak istememektedir.

İktidarların insanları yıprattığı bir gerçektir ama, Süleyman Demirel kadar çabuk pek az siyaset adamı Türkiyede puvan kaybetmiştir. Başbakan bunun telâfisi yolunu kendisini özel gayretle tertiplenmiş törenlerde alkışlatmakta aramaktadır. Ancak bu Demirelе bir iç rahatlığı verse de rahatlık satıhta kalmaya mahkûmdur. Zira temelsiz ve köksüz olduğu herkes tarafından bilinmektedir.

Süleyman Demirel
"Kızgın damdaki kedi"

Demirel daha iktidarının başında, Meclis içindeki bütün partileri, bir taktik hatası yaparak AP'nin karşısına geçirmiştir. Şimdi, kendi eseri olan bu durumu "Hepsi CHP'nin dümen suyunda" diye şikâyet konusu yapmaktadır. Bunlara umumî efkârın kuvvetli bir kısmının ve bizzat bazı AP çevrelerinin de katılması Demireli yakında muallâkta bırakılmak tehlikesinin ucuna getirmiştir.

Demirel uçurumuna, dünyadan habersiz halde ilerlemekte devam etmektedir.

Hayırlı yolculuklar, üstad!

A. P.

Karşılıklı toplantılar

(Kapaktaki iktidar savaşı)

Geride bıraktığımız hafta Perşembe gecesi, AP Maraş milletvekili Enver Kaplanın evinde bir hareketlilik gidiyordu. Akşam yemeği erken yendi ve misafir ağırlama tedbirleri tekrar gözden geçirildi. Eski bir subay olan Kaplan, herhangi bir teferruatı gözden kaçırmamak için âzami ihtimam gösteriyordu. O gece AP'deki Yaylacıların -Necip Fazılın deyimiyle "Rahmanîler"in- İcra Komitesi olağanüstü bir toplantı yapacaktı.

Toplantının sebebi başka bir toplantıydı. O gün öğleden sonra Demirel taraftarı -Necip Fazıl bunlara "Şeytanîler" demektedir- milletvekillerinden 20 kadarı Bulvar Palasın bodrum katındaki salonda Başbakana bir yemek vermişler ve gizli bir görüşme yapmışlardı. Toplantıyı Ordu AP milletvekili Hamdi Maden düzenlemişti. Görünüşte bu seneki fındık mahsulü için Hükümetin tesbit ettiği fiyattan duyulan memnunluk Başbakana arzedilecek ve teşekkür hisleri belirtilecekti. Ama toplantıya katılanların karınlarında başka fikirler de yatmaktaydı. Toplantıya katılanlar arasında Sabri Keskin, Neşet Tanrıdağ, Turgut Toker, Nuri Erogan, Nahit Menteşe, İbrahim Çöp, Hüsamettin Atabeyli, Sait Sina Yücesoy ve Süleyman Çağlar da vardı. Demirel Bulvar Palasa, Millî Güvenlik Kurulu toplantısından sonra geldi. Önce yemek yendi ve konuşma, yemek sırasında hafiften başladı. Milletvekileri, fındık fiyatlarını şöyle bir ağızlarında geveledilеr. Demirel de, hazır, kendisini destekleyen milletvekillerini bulmuşken, Hükümetinin güzel bir propagandasını yapıverdi. Zaten malzeme hazırdı. Bir gün sonra, Cumartesi günü yapacağı basın toplantısı için gerekli dokümanlar toparlan-

Komprador Edebiyatı Hakkında

Metin TOKER

Türkiyede sol cenahın, en ılımlısından en aşırısına, 27 Mayıstan bu yana memlekete bir hizmet yaptığı, bir yeni tartışma alanı açtığı, bu alanda bazı fikirlerin kanalize olduğu, hatta iki büyük partinin gelişen cereyanların tesirini bünyelerinde hissettikleri bir gerçektir. 27 Mayıs, meşruluğunu yitirmiş, demokratik düzene son darbeyi vurmaya hazır bir iktidarı işbaşından uzaklaştırırken ve yeni Anayasa bu düzenin kolay bozulmaz prensiplerini koyarken Türkiyede bir de değişik kamuoyu yaratılmıştır. Bu kamuoyu, 27 Mayıs sonrası Türkiyesinin sorunları üzerine eğilmiştir. Türkiyenin ekonomik ve sosyal meseleleri, bu derece serbest tarzda ilk defa tartışılmaktadır. Tartışmanın çok sloganının sol cenah, hatta sol cenahın en aşırı ucu tarafından ortaya atıldığını, sağlandığını belirtmek hakşinaslık icabıdır. Bugün, bilhassa aydın bir çevre bu sloganlar etrafında fikir söylemektedir.

Sloganlar, vasıflarının içinde kusurlarını da taşırlar. Bir görüş, bir sloganla daha canlı olarak, adeta elle tutulurcasına ifadesini bulur ama, her slogan aynı zamanda bir deformasyondur. Türkiyede şimdi çok tartışmanın sloganlar etrafında dönmesi, zaman zaman bir tozkoparan fırtınanın fikir hayatımızda esmesine yol açmaktadır. "Emperyalizme karşı savaş", "komprador sömürücülüğü", "dış sömürücülük" gibi tâbirler bir tariften mahrum oldukları için bu tarz tartışmalarda yeni olan zihinleri karıştırmakta, onları başka kalıplar içine sokmaktadır. Bu deformasyonda kriptoların hiç rolü olmadığını söylemek fazla iyimserliktir. Türkiyede sadece amerikan menfaatlerinin ve yabancı kapitalizmin kompradorlarının bulunduğunu, hiç marksist fikirlerin ve beynelmilel komünizmin kompradorlarının bulunmadığını ileri sürmek başı kuma gömmektir. Bunların birincileri komünizmi "kapıdan girince çengelde, komşu evin erkeğinin kasketini görmek ve gitmek" olarak basit, fakat geniş kütlelere anlatırken ikincileri, aydın fakat daha dar zümrelere emperyalizm düşmanlığının Amerika ve Batı Bloku düşmanlığı olduğunu telkine çalışmaktadırlar. Kriptoların Komprador Edebiyatında haksız servet düşmanlığı düpedüz servet düşmanlığı, yabancı sermaye dyşmanlığı düpedüz sermaye düşmanlığı, istirmacılığa karşı savaş düpedüz mülkiyet hakkına düşmanlık olarak propaganda edilmektedir. Bu tozkoparan fırtına düzeni değiştirmek isteyenlerle düzenin aksaklıklarını düzeltmek isteyenleri aynı pota içinde eritmek gayesini gütmektedir. Gerçi düzeni değiştirmek isteyenler bugün düzenin aksaklıklarını düzeltmek isteyenlerden, düzenin aksaklıklarını düzeltmek isteyenler de düzeni değiştirmek isteyenlerden faydalanmaktadırlar ve bunlar bir yolu beraber katetmişlerdir ama, şimdi, bir yol çatalında bulunmaları aralarında hırlaşmalara yavaş yavaş sebebiyet vermektedir. Ortanın Solundaki C.H.P. ile Solun Ucundaki T.İ.P.'in birbirlerini iğnelemeye başlamış olması bir takım tâbirlerin tarifi zamanının geldiğini ispat etmektedir.

Solun Ucu ve kriptolar, devlet düzenimizin burjuva düzeni olduğunu, fenalıkların bu düzenin tabiatında bulunduğunu açıktan söylemektedirler. Düzen değişmedikçe fenalıkların önü alınamayacaktır. Kriptolar bunun yerine hangi düzeni getirmek istediklerini, kanunların müsaadesizliği yüzünden aynı açıklıkla söyleyememektedirler. Söyledikleri, komünizmin "işçi ve köylü sınıfının devleti zor kullanarak ele geçirmesi ve bu proleteryanın burjuva sınıfını yok etmesi" tarifidir ve bunda, yalnız "zor kullanma" metodunu benimsemedikleridir. Metodun dışında, gaye mutabakatı tamdır.

Komprador, yabancının bir memleketteki yerli komisyoncusudur. Amerikada yapılmış bir buz dolabını Türkiyeye satarsın, onun komisyonunu cebine atarsın, Türkiyeye o buz dolabı girsin, başkası girmesin diye gerekli rüşveti de verirsin, düzeni sömürürsün. Bu kompradora karşı savaş, kimi aynı bayrak altında toplamaz ki?.. Ama buz dolabını Türkiyede yapan, böylece önemli nisbette döviz tasarrufu sağlayan, sonra bunu ihraç eden, böylece önemli miktarda döviz getiren sanayici, iş adamı kâr ediyor, para kazanıyor diye düşman ilân edilirse yollar ayrılmaz mı? Hayır, bunu illâ devlet yapsın, zira o iş adamı ne de olsa "insanı sömüren bir insan" dır, insanı ancak devlet sömürsün demek bir başka şarkıdır.

Amerikan menfaatlerinin hizmetkârı, memleketini amerikalılarla beraber, onların verdikleri direktiflere göre idare eden, onların buldukları Parti Başkanlarını, Başbakanları kabul eden, iç politikada onların yardımını isteyen adamdır. Kahrolsun, o! Ama NATO'da haysiyetle kalınmaz mı? Savunma sistemimiz Batı Savunma Sistemi içinden niçin mutlaka çıkarılsın? Neden Silahlı Kuvvetlerimiz, ekonomik durumumuz bu olduğu için Amerikadan yardım görmekte devam etmesin? Amerikayı tenkit etmek, Amerikanın dümen suyunda gitmemek bir şeydir, prensip olarak Amerika düşmanlığı etmek bir şeydir.

Bu farklar yavaş yavaş su üstünde belirdiği içindir ki Ortanın Solunda olanlarla, yani bu düzeni en az aksaklıkla yürütmek isteyenlerle düzeni değiştirmek, bir başka düzen getirmek hevesi peşinde olanlar arasında çatışmalar başlamıştır ve bu ikinciler şimdi bir başka yolu beraberce katetmek istedikleri müttefiklerini bir başka çevreden derlemeye çalışmaktadırlar : A.P. nin milliyetçi, muhafazakâr, nurcu çevrelerinden! İnsana ilk bakışta inanılmaz gelen ittifak, aslında, eşyanın tabiatına son derece uygun bir ittifaktır ve demokratik Weimar Cumhuriyetine karşı Almanyada nazilerle komünistlerin birleşmiş oldukları hiç hatırdan çıkarılmamalıdır.

Süleyman Demirel ve Saadettin Bilgiç gülüşüyorlar
Son gülen iyi gülecek!.

..mıştı. Başbakan bunların önemli kısımlarını milletvekillerine tekrarlayıverdi. Ama umduğu tesiri yaratamadı ve hayrete düştü. Demirelci milletvekilleri birer ikişer, "ama"-lar, "fakat"lar arasında, Hükümeti zayıf bulduklarını söylemeğe başlayınca, gerçekten tuhaf bir durum meydana geldi. Demek ki, Hükümet meselesinde Demirelci grup üyeleri bile muhaliftiler!.. Demirel öyle bir noktaya gelmişti ki, Hükümetinin kuvvetli olduğunu, değişikliğe lüzum bulunmadığını söylediği an, Bakanları müstesna, bütün grup yaylacı olup çıkacaktı.

O gün Demirelci milletvekilleri, Başbakana şu görüşü, diğer arkadaşlarını temsil ediyormuşlar havası içinde ilettiler: "Grupumuz kuvvetli, Hükümetimiz ekip olarak çok zayıf. Bu ay içinde başlıyacak geziden önce Hükümette değişiklik yapılmalı, kuvvetli arkadaşlara görev verilmeli ve yeni bir çalışma hamlesi ile Muhalefetin -bu muhalefet kelimesi hem CHP ve diğerlerini, hem de parti içindeki muhalefeti kastetmekteydi- karşısına çıkılmalı. Hükümette değişiklik yapılmadan, Başbakan olarak geziye çıkmanıza razı değiliz.."

Demirel artık, gösterebileceği bir mukavemet imkânı kalmadığını kesinlikle anlamıştı. Klâsik taktiği ile, engelin üstünden değil, eğilerek altından geçmeyi denedi ve hemen vaadde bulundu:

"— Seyahate çıkmadan önce Kabinede değişiklik yapmayı düşünüyorum. Bu işi tamamlamaya çalışıyorum. Bugünlerde halledeceğim. Bütün arkadaşlar aynı görüşü belirtiyor. Herkes değişiklik yapılmasını istiyor. Bu değişiklik olacak..."

Demirel, zoraki vaadde bulunduğu bu, kendisi için uğursuz toplantıdan çok sinirli çıktı. Hele resmini çekmeye hazırlanan foto muhabirleriyle karşıkarşıya gelince kendine hâkim olamadı ve onlara bağırdı. Sesi öyle yüksek çıktı ki, otelin sâkinleri ve müstahdemleri iyiden iyiye şaşırdılar. Ne bileceklerdi ki, Başbakan aşağıdaki toplantıda yeni bir yenilgiye uğramış ve kendinden yana milletvekillerini bile başarılı olduğuna inandıramamıştır.

Yaylacıların toplantısı

Bulvar Palastaki toplantı ve konuşulanlar, iki taraflı oynıyan AP'li politikacıların delâleti ile az sonra Yaylacılar tarafından öğrenilmişti. Yazının başında sözü geçen İcra Komitesi toplantısı böylece kararlaştırıldı. Gece İcra Komitesi, Şükrü Akkanın başkanlığında toplandı. Yaylacılar derhal bir durum muhakemesi yaptılar. Neden, Demirelci milletvekilleri de Hükümette değişiklik talep etmeğe başlamışlardı? Yoksa onlar da mı Demirelin altından çekiliyorlardı? Bu takdirde Başbakan yuvarlanıp gitmez miydi?

Varılan sonuç bu kadar iyimser olmadı: Bu milletvekilleri Demirelin altından çekilmiyecekler ve onu desteklemeye devam edeceklerdi. Fakat politik geleceklerini bağladıkları bu adamın kırdığı potlar bini geçmiş, Hükümet, iktidar ve hattâ rejim için tehlike çanları çalmağa başlamıştı. Bu, elbette ki bu "Şeytanîler"i memnun etmemiş ve statükoyu koruma telâşına düşürmüştü. Şimdi Hükümeti kuvvetli hale getirip, başları ve gelecekleri etrafında dolaşan tehlikeyi dağıtmak istiyorlardı.

İşte Yaylacılar durumu böyle değerlendirdiler. Derhal alınan bilgiler ve bunlar üzerinde yapılan değerlendirme, diğer milletvekillerine bildirildi. Yaylacılar bu bakımdan oldukça teşkilâtlı çalışıyorlardı. Hattâ, içiçe daireler şeklinde örgütlenmişlerdi. Bu muhalefet grupunun en üzerinde ve dairelerin en içinde 9 kişilik İcra Komitesi vardı. Bu, en sık toplantı yapan organdı. Komitenin başkanı Şükrü Akkandı. Üyeler arasında Enver Kaplan, Sa-

bahattin Savacı, Seyfi Kurtbek ve Cemal Külâhlı bulunmaktaydı. Bu İcra Komitesi, normal toplantılardan başka, gerektiğinde, olağanüstü toplantılar da yapmaktaydı. Bu toplantılar Şükrü Akkanın ve Enver Kaplanın evinde oluyordu. Toplantılara bazen Bilgiç de katılıyor, fakat başkanlık etmiyor, başkanın yanında oturmakla yetiniyordu.

İkinci kademe organ "Kurul" diye anılıyordu. Bu, 25-30 kişiden meydana geliyor ve daha seyrek toplanıyordu. Son kademe ise Genel Kurul adını alıyordu. Bu, üzerinde herkesin birleşeceği muhalefet hareketleri oldukça toplanan en geniş organdı. Bu toplantılara en fazla 84 milletvekili katılmıştı. Senatörlerin de gelmesi halinde Genel Kurul 130 kişiyi buluyordu. Fakat en gayrimütecanis organ da bu Genel Kuruldu. Bu toplantılara ikili oynayanların katılma ihtimali daima kuvvetliydi. Nitekim, durumu bilen Yaylacılar, Genel Kurul halinde toplanacaklarında, vaziyeti kasden karşı tarafa duyuruyorlardı. Meselâ bir defasında Şükrü Akkan, Demirelci Turhan Bilgine, açık açık,

"— Bu gece toplanıyoruz!" diye haber vermişti.

Tabii Bilgin, haberi derhal Demirele ulaştırmıştı.

Mehmet Turgut
Brütüsün ihaneti

Kulağa Küpe...

Yok canım, o değil bu!.

"... İhtilâlden beri idareyi ele alanların aksine, bir asker değildi. Üstelik, politikacı da değildi. İktidarda on aydan fazla tutunamamasının esaslı bir sebebi de bu olsa gerek.."

Hayır, hayır. Yazıda bahsedilen kimse, Irakın geçen gün devrilen Başbakanı Bazzaz. Hani, üç hafta önce Türkiyeye gelip Süleyman Demirele misafir olmuştu. Devrilme sebebi sahiden buysa, adam kim bilir nasıl söylenmiştir:

"— Yahu, daha dünyada neler var.. Bula bula bir bizi mi buldular! Kör talih, işte.."

Nebatîler

Demirelciler ve Bilgiçe yakın Yaylacılardan başka bir de iki topluluktan Demirele daha yakın bulunan, fakat Bakanlık ümit ettikleri için muhalefet yapıyormuş görünen bir grup daha vardır. Ahmet Dallı, Muammer Baykam, Aydın Yalçın, Ahmet İhsan Kırımlı, Mesut Erez gibi milletvekillerinden meydana gelen bu grup, eskidenberi, Kabinede revizyona gidilmesi, zayıf Hükümetin kuvvetlendirilmesi fikrini işleyerek Demirele mutedil bir muhalefet yapmaktadır. Fakat, Bakanlıklar elde edilince bunların, Demirelle olan bütün ihtilâfları sona ereceğe benzemektedir. Bunlar kendilerine "Elit Grup"adını vermişlerdir. Hattâ utanmasalar, kendilerine, "Ministrable Grup" dahi diyerek, "bizden iyi Bakanlık yapacak kimse AP'de yok" övünmesini açık hale getirebilecek tevazudadırlar! Necip Fazıl bunlara 'Nebatîler" adını takmıştır. Aslında bu grupun esaslı elemanları İstanbulun büyük iş çevrelerinin temsilcileridir.

Bu grup son günlerde biraz endişelidir. Gazetelerde Bilgiçle Demirelin Kabinede revizyon üzerinde anlaştıklarını okuyunca telâşa düşmüşlerdir. Hattâ o kadar telâşa düşmüşlerdir ki, sık sık toplandıkları bir yerde, Demirelin Kongreden önce bir Kabine değişikliği yapmıyacağını, yaparsa da bunun iki-üç Bakanlıktan fazla olmıyacağını belirten bir yorum kaleme almışlar ve bunu kendilerine yakın gazetelere iletmişlerdir. Gazetelerde çıkan ve yeni Bakanların "Batılı medeniyetçi" olacakları balonu da bu grupun eseridir.

Bu gruplar için bugünlerde aktüel mesele, Başbakanın, 19 Ağustostaki İzmir seyahatinden önce Kabinede yapacağı sanılan değişikliktir. Her grup, değişikliği kendi lehine gerçekleştirmek için elden gelen gayreti esirgememektedir. Bu grupların asıl hedefleri, eğer değişiklik yapılırsa, Kabineye kendilerinden çok sayıda Bakan sokmak, karşı gruplardan girecek Bakan sayısını azaltmaktır. Tabii bu, taktik bir hedeftir. Asıl uzun vâdeli stratejik hedef, "Parti"dir. 1965'de iktidarı ele geçiren bu parti, bütün AP'li ve DP'li grupların iştahını çeken esaslı bir lokmadır. Yassıadadan çıkanlar dahil, biraraya gelen bu eğilimdeki her grup ve klik, derhal büyük hülyalara dalmakta ve işe girişmektedir. Hele, Demirelin beceriksiz yönetimi yüzünden, Partide oturmuş bir durumun meydana gel-

Seyfi Kurtbek
Muhalif cephe

memesi bu eğilimi daha da şiddetlendirmiştir. Sonbahardaki Kongre bu bakımdan büyük bir fırsat olarak görülmektedir. Ayrılıklar sonbahara doğru bu yüzden şiddetlenmekte ve klikler iyice belirgin hal almaktadır. Yalnız şu belli olmaktadır ki, Nebatî Grup diye adlandırılanların Kongrede blok halinde Demirelin arkasına geçmeleri kuvvetli bir ihtimaldir. Demek ki, asıl çarpışacak olanlar, Demirelin arkasında yer alan muvafık AP'lilerle, Bilgiç ve diğer milliyetçi - mukaddesatçıların arkasında toplanan Yaylacılardır. Yaylacıların bugünlerde söyledikleri, Genel Başkanlık mücadelesi açmayacakları, fakat Partiyi ele geçirmek için Temsilciler Meclisi ile Genel İdare Kurulunu tamamen ele geçirerek Demireli bir kukla haline getirecekleridir. Bugünlük hedefleri budur. Ama Kongreye doğru işlerin nasıl gelişeceği bilinemez. Bazı umulmadık destek ve olumlu gelişmeler yardım ederse, bu grup, iyimserliği artırıp, genel başkanlık mücadelesine de katılabilir. Bilgiçin böyle bir durumda Demirelin karşısına çıkmakta gönülsüz olduğu belli olmaktadır. Bozbeyli ve Çağlayangil, herhalde böyle bir ihtimali düşünerek, fakat açıkça Demirele karşı görünmemeğe de âzami dikkat göstererek, kendilerini hazırlamaktadırlar.

Kongrede Yassıada sanıklarının ve İstanbul iş çevrelerinin tutumu da önemli etki yapacak bir faktör olarak görülmektedir. Bu bakımdan, her iki düşman grup da, bu faktörü kendi arkasına almak için elaltından mücadeledeler. Eski DP irilerinin Tarabya Otelinde yaptıkları toplantıya katılan Demirelin akıllı müşaviri İsmet Sezginin herhalde bir amacı vardı. Fakat diğer hizip de aynı şekilde Bayara ve diğer Yassıadazedelere çengel atmaya çalışmaktadır.

Transferler hızlanacak

Yaz aylarında bu kongre mücadelesi, Demirele özlediği sükûneti vermeycektir. Hattâ, AP İktidarının başarısını ispat için, son basın toplantısında ortaya attığı yüzde 8.4 lük kalkınma hızı ve temel atma törenleri dahi Demirelin istediği havanın doğmasını sağlıyamıyacaktır. AP'li muhalif milletvekilleri bu basın toplantısından sonra yeni bir selâmlaşma usûlü bulmuşlardır.

Turhan Bilgin
Kulağı deliklerden..

Karşılaştıklarında, birisi "Nasılsın, vaziyet nasıl?" diye sorarsa, ötekinin cevabı şu olmaktadır: "Sekizondadört!."

Sonra her ikisi de birer kahkaha atmaktadırlar. Gerçekten, önümüzdeki günler Demirel için gündengüne daha güç olacak ve sırtındaki ateşten gömlek daha da ısınacaktır. Kliklerin karşılıklı savaşı son günlerde iyice açığa çıkmış ve kızışmıştır. Meselâ Yeni İstanbulda Necip Fazıl, Demireli artık, "Yorgi veledi Apostol ağzıyla" konuşmakla itham etmeğe başlamıştır. Necip Fazılın bu kadar öfkeyi ancak "komonistler"e gösterdiği hatırlanırsa, savaşın sertliği hakkında bir fikir edinilebilir.

İsmet Sezgin
Akıllı dost

Karşılıklı ithamlar artarken, suyun altında bir başka hareket daha vardır. Bu, kutuplaşmadır. Ortalarda gezinen AP'liler artık bir kutba doğru yaklaşmaktalar, bulunduğu cenahta oyuna geleceğini düşünenler ise aksi kutba yönelmenin hazırlığını yapmaktadırlar. Bu tip çark edenlerden en meşhuru Mehmet Turguttur. Turgut, Demirelin oyununa geleceği şüphesine kapılmış olacak ki, son günlerde, eski dostu Bilgiçle yeniden flörte başlamıştır. Politika edebiyatında -daha doğrusu, atyarışları sözlüğünde- bunun adı "ikili oynamak"tır!

Arkadaşları arasında böyle itham edilen biri daha vardır. Kimse inanmıyacaktır ama, bu adam Saadettin Bilgiçtir. Bilgiçin Kabine üzerinde Demirelle anlaştığına dair haberler, "sert mücadelede devam" taraftarı mukaddesatçıları kızdırmıştır. Ama Bilgiçin, arkadaşlarını ikna ettiği ve şöyle düşündüğü de ifade edilmektedir: Demirelin elinde devletin gücü ve AP'nin elindeki 4 milyon lirayı kullanma yetkisi var. Bu bakımdan, çok ihtiyatlı ve dikkatli bir mücadele yürütülmeli. Hattâ taktik uzlaşmalardan kaçınmıyarak, Kabineye adam sokup, Kongre arefesinde güç kazanmanın da yolu bulunmalı.

Demirel ise bu düşünceyi çok iyi bilmekte ve bundan hiç de hoşlanmamaktadır. Ama artık kesin vaadde bulunmak zorunda kalmıştır. Yine de Kabine değişikliğini biraz geciktirmek istediği, bunun için çaba göstereceği belli olmaktadır.

Demirelin mazeretlerinden biri, İnönünün "On ay bile dayanamazlar" sözüdür. Çok sıkışırsa, "Yapmayın, hiç olmazsa İnönüyü haklı çıkarmıyalım. On ayı dolduralım da, değişikliği sonra yapalım" demektedir. Demirele kızanlar ise "Dolduracak, dolduracak, ama ney-

le dolduracağını Allah bilir!" demektedirler.

Önümüzdeki günler, Demirelin doldurup doldurmıyacağını -ki buna pek az kalmıştır- gösterecektir.

Politikacılar

"Kütük bağlama"

1965 seçimlerinden bu yana, Ankarada Meclis çalışmalarını izleyenler bir sınıf politikacının çoğalmış olduğunu sezmektedirler. Bu sınıf 1965 seçimlerinden itibaren ortaya çıkmış değildir. Bunun prototipleri ezeldenberi vardır ve bizde, Cumhuriyetten önce de, Cumhuriyetten sonra da hep faal olmuşlardır. Ancak, demokratik rejime geçmemiz bunları bir süre çeşitli kontrol organlarının hedefi yapmış, bilhassa Basın bunlara musallat olmuştur. 1965 seçimlerinden bu yana artan, bunların sayısından ziyade fütursuzluklarıdır.

DP'nin Türkiyeyi bir "Küçük Amerika" haline getirme çabaları, bazı bakımlardan gerçekten başarıya ulaşmıştır. Tabii, kastedilen bu başarıların en önünde, asfalt yolların ortasına beyaz çizgiler çekilmesi veya gençkızların babalarının yanında sigara içmeleri gelmemektedir. Hattâ amerikanlaşmanın en hızlı gittiği alan, gençlerin giyimi de değildir. Amerikanlaşmadaki bu büyük sürat ve süratli adaptasyon, Türkiyede ticaret hayatında ve ticaret - politika ilişkilerinde görülmektedir. Her ülkede ticaret vardır, her ülkede politika vardır. Ama bunlar çok fazla içiçe girmiş, aleni bir ayniyet kazanmışsa, işte o, alâmeriken politikanın bir örneği sayılır. Memleketimizde bu yöndeki gelişme -Allah sonumuzu hayreylesin- gözle görülür hale gelmiştir. Hele son Af Kanunu görüşmelerinde Ruben Asa için, Ali İpar için sarfedilen ve saklı kalmasına pek de ihtimam gösterilmeyen gayretler iyice dikkati çekmiştir. Artık büyük iş çevrelerinin, önemli tüccarın Parlâmentodaki temsilcileri kendilerini fazla gizlemeye bile lüzum hissetmemektedirler. Sanki bu normal bir şeydir, sanki onlar milletin tamamının değil de, iş çevrelerinin milletvekilleridir! Bu tip milletvekilleri Parlâmentonun imkânlarını zorlamakta, Genel Kurulda, fakat özellikle komisyonlarda yoğun faaliyet göstermektedirler. Amerikan politika edebiyatında çok kullanılan bir deyim vardır ki, türkçesi "kütük bağlama"dır ve menfaat pazarlıklarını ifade eder. Bu deyimle adlandırılan pazarlıklarda çok zaman, büyük şirketlerin temsilcisi durumundaki senatörler, milletvekilleri, bütün güçleriyle, temsilcisi oldukları kuvvetlere avantaj sağlamaya gayret ederler. Ankaradaki muhteşem Meclis binasının komisyon odalarında ve koridorlarında, Bakanlıkların salonlarında da kütük bağlama ve lüpçülük faaliyetleri yoğunlaşmıştır. Öylesine pervasızlar belirmiştir ki, onların faaliyetini öğrenenler, a-

Necip Mirkelâmoğlu
Bir dosta sesleniş..

merikanlaşmaya henüz iyice alışmadıklarından olacak, bayağı hayret etmektedirler. Ama bu gidişle onlar da alışacaklar, bu tip faaliyetler memleketimiz için de normal sayılacaktır. O zaman meselâ, bu Af Kanununun görüşülmesi sırasında cereyan eden ve üzerinde pek durulmayan bir olay, bir milletvekilinin, afyon kaçakçılarının affı için gösterdiği hararetli faaliyet, olağan sayılabilecektir. O zaman Türkiye Amerika kadar müreffeh bir ülke mi olur, yoksa bu refah sadece birkaç tüccara mı münhasır kalır, şimdiden tahmin etmek biraz güçtür.

Bir kesit

Şu anda, türk iş hayatı ile türk politikası arasında mevcut bağların hepsini bir çırpıda, net olarak ortaya koymak elbette ki mümkün değildir. Ama bu ilişkiler, en baştan aşağıya doğru bir ağ gibi iniyor görünmektedir.

Bu tip politikacıları iki sınıfa ayırmak lâzımdır. Bir Ahmet Dallı, tüm İstanbul iş çevrelerinin temsilcisi olarak Parlâmentoya girmiştir ve o çevrelerin genel menfaatlerine dikkat etmekte, onların görüşlerini, arzularını, tenkitlerini, memnunluk veya memnunsuzluklarını aksettirmektedir. Bir Ahmet Dallı, komisyonda yutturmacalar yapmak suretiyle şu veya bu firmaya "menfaat karşılığı menfaat sağlayacak" adam değildir. Ahmet Dallı sınıfı, genel politikada iş çevrelerinin menfaatini gözetmektedir.

Öteki sınıf, çurçurlar sınıfıdır. Bunları Ankara yollarında sık sık İstanbulun bilhassa gayrımüslim iş adamlarıyla birlikte görmek kabildir. Bunlara Bakanlıklarda da sık sık rastlanmaktadır. Bir çoğu, "patronunun yanında memur" gibi durmaktadır.

İş çevreleriyle politika arasındaki ilişkilerin sadece İktidar politikacıları tarafından sağlandığını söylemek de gerçek olmıyacaktır. Bu işe bazı Muhalefet milletvekilleri de hararetle katılmaktadırlar. Zaten akıllı iş adamları, kendilerine iki taraftan "yardımcı" bulmaktadırlar.

Aslında bu işleri ortaya iyi koyabilmek, çeşitli ticaret nevileri üzerinde araştırma yapmakla kolaylaşabilir. Nitekim ticaret sektörüne projektör tutulduğu zaman, orada mutlaka ışıktan sıvışmak isteyen bir politikacının silûeti farkedilmektedir.

Meselâ ithalât faaliyetleri... İstanbulda Perşembe pazarındaki yazıhanelerde sık sık görülen milletvekillerinin, Ankarada dış ticaret dairelerini aşındıran politikacıların niyetleri ve "üzerinde oldukları iş" nedir acaba? Bu işlere güzel bir örnek, fuar kontenjanları yoluyla yapılan ithalâtta oynanan oyunlardır. Bu alandaki faaliyetlere İktidar ve Muhalefete mensup milletvekilleri âşikâr şekilde katılmaktadırlar. Bu çeşit faaliyetlerin yürütüldüğü, yabancı elçilik mensuplarının, Ticaret Bakanlığı memurlarının, tefecilerin, ithalâtçıların meydana ge-

tirdikleri kozmopolit çevrede anlatılan hikâyeler çok ilgi çekicidir.

Bu iş gerçekten tatlı iştir. Ankarada, hayatını sadece bundan sağlayan elliye yakın sima vardır. Bunlar bütün yıl elçiliklere taşınmakta, kokteylleri izlemekte, hattâ dış ülkelere geziler yapmakta ve bütün çalışmalarını, yabancı elçilerden "bu yıl fuar mümessilimiz falancadır" diye bir yetki kâğıdı almağa teksif etmektedirler. Bu kâğıt alındıktan sonra, mümessili olunan ülkenin kontenjanı artırılmak ve listelere nâdir mallar doldurulmak için uğraşılmaktadır. Tabii, işin bu safhasında, Ticaret Bakanlığı yetkilileri ile kurulmuş olan dostluklar kullanılmaktadır. Bu dostlukların kuruluş tarzı da ilgi çekicidir. Meselâ, Ticaret Bakanlığının ileri gelen yetkililerinden birinin -ki bu zat, bu oyunların en önemli simalarındandır- kerimesi, doğum gününü geçenlerde 30 kişilik bir parti halinde, Ankaranın en lüks otellerinden birinde kutlamıştır. Neden böyle yaptığını soranlara, sosyetenin hareketli tiplerinden biri olan gençkız şu cevabı vermiştir:

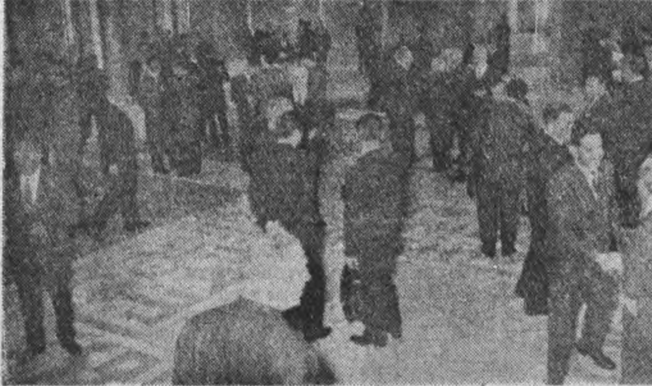
"— Bize ucuz tarife yapıyorlar da, ondan!"

Gerçekten, partinin karşılığı olarak ödenen faturanın yekûnu 600 lira civarında kalmıştır. Bu fevkalâde ucuzluğun sebebi, o otelin müdürünün de bir fuar kontenjanı peşinde olmasıdır.

..ve bir örnek

Bu çeşit faaliyetlere katılanlara gösterilecek tipik bir politikacının adı, bu sıralarda çok edilmektedir. İşin tuhafı, bu politikacı Muhalefet saflarındadır. Son günlerde, bu politikacı hakkında, politika kulislerinde bir hicviye bile söylenmektedir. Eski İzmir CHP milletvekili Necip Mirkelâmoğlu tarafından kaleme alınmış bulunan ve "Yâd-ı mâzi" adını taşıyan hicviyenin can alıcı mısraları şöyle sıralanabilir:

İki ayrı vücutta yaşardık bir can gibi.
Ve sanki tek damarda akardık bir kan gibi.
Vatan, namus, fazilet bayrağı elimizde,
Atatürk ülküsünün türküsü dilimizde,
On sene haksızlıkla, hırsızlıkla savaştık.
Fukarayla beraber, vurguncuara düşman,
"Kahrolası hırsızlar" diye coşar çağlardın,
Fart-ı heyecanından hatta bazen ağlardın.
Bir kutsal emaneti millet verdi bizlere,
İşte o günden sonra sözlerini unuttun,
Servete doğru giden bir münharif yol tuttun.
"Vatan" yerine artık, kota, döviz diyordun,
Şimdi köylere değil, "harice" gidiyordun.
İspanyadan Cavaya, Hindistandan Mısıra,
Maksad-ı ticaretle dolaştın sıra sıra.
Ondan, bundan ve şundan alarak komisyonu,
Birkaç sene içinde tamamladın milyonu.
Nerde namus yolunun mert ve erkek yolcusu?
Şimdi olmuş bir sefil gümrük komisyoncusu.
Atatürk bize kalsın, sen kolla Transtürkü,
Vur ortanın soluna, sana "âferin" derler,
Transtürkler, Dümeksler faturanı öderler.
Nasıl vermişim sana tam on yıl öyle değer?
Çalamadığın için çalmamışsın sen meğer.

Parlâmentoda "Lobby" faaliyeti
Made in U.S.A.

Bu hicviye ile hikâyesi anlatılan, portresi çizilen politikacı, bir İzmirli politikacıdır ve bu hicviye, bu zat hakkındaki ilk açık itham değildir. Geçen yıl seçim kampanyasından önce İzmirde çıkan Ticaret Gazetesi, isim vermeden, fakat bu politikacıyı kastederek çok ağır suçlamalarda bulunmuştur. Partilerini de yıpratacak nitelikteki bu suçlamalar üzerine, o partinin İzmir teşkilâtının otuz kadar mensubu, o zatın da bulunduğu bir toplantı yapmış ve bir karar almıştır. İl Başkanı o zaman, bu politikacıya kararı şöyle tebliğ etmiştir:

"— Gazeteyi mahkemeye vereceksiniz. İspat hakkı tanıyacaksınız. Bu iş temizleninceye kadar listeye girmiyeceksiniz. Teşkilâtta çalışacaksınız. İyice temize çıkınca, biz sizi yine, milletvekili olarak, şerefle şanla Ankaraya yollayacağız.."

Politikacı bu kararı "Hay hay" diyerek karşılamış, fakat ne gazeteyi mahkemeye vermiş, ne de milletvekili seçilme faaliyetini sona erdirmiştir. Tam tersine, milletvekili seçilmek için çabalarını hızlandırmış, eline, hakkında yapılan ithamlarla ilgili olmayan bazı fotokopiler alarak köy köy dolaşmış, herkesin elini sıkmış ve tekrar Parlâmentonun yolunu tutmuştur! Ama, Ticaret Gazetesinin 1 Temmuz 1965 tarihli sayısında çıkan ağır ithamların aksini ispatlamamış olarak!..

Bu ithamlar şöyle özetlenebilir: Bu zat, Ticaret Bakanlığında bu işlerin başında bulunan yüksek bir memurla sıkı dostluk kurmuş ve fuar kontenjanlarının dağıtımını kontrol imkânını sağlamıştır. Kor diplomatik arasında da çevre edinmiş olan politikacı, daha önce Hindistana ve Kızıl Çine gitmiş ve işin öncesini de hazırlamıştır. Hindis-

C.H.P.' deki oyun içinde oyun

Bir partide, C.H.P. gibi bir partide, bir takım çıkar da derse ki: "Biz Ortanın Solunu bankacılığın, sigortacılığın ve dış ticaretin devletleştirilmesi olarak anlıyoruz", o partinin Genel Başkanı ve yetkili organları ne yapar? O partinin Genel Başkanı ve yetkili organları derler ki: "Böyle bir devletleştirme C.H.P.'nin ne programında, ne seçim beyannamelerinde vardır. Siz haltetmişsiniz!"

O takım görüşlerinde ısrar ederse partiden çıkar, bir başka parti kurar -kurmaya da lüzum yok, zira o sollukta bir parti, T.İ.P. zaten var- ve politikasını yürütür.

Ama bu politika C.H.P.'nin politikası olmaz.

C.H.P. içinde, Bülent Ecevit takımının Ortanın Solunda tâbirini kullanmasından, bunu bayrak yapmasından, tâbiri sanki yeni bir okmuş gibi göstermesinden şikâyet edenler şu sırada toplantı halinde bulunan Parti Meclisinden böyle bir müdahale istemektedirler.

Halbuki, herkesin gözü önündeki bir gerçektir ki Bülent Ecevit takımı devletçiliği böyle anladığını hiç bir zaman söylememiştir, aksine, Ortanın Solunu hep, C.H.P.'nin program ve seçim beyannamelerine uygun tarzda tarif etmiştir. Asıl, Ortanın Solunun karşısında bulunan takımdır ki Ortanın Solu tâbirine anlam veren reformları, meselâ Toprak Reformunu, vergilerin açıklanması prensibini, dış politikada daha müstakil davranılması lüzumunu hiç ağızlarına almamışlardır. Eğer Ortanın Solu C.H.P. için dış ticaretin, bankacılığın ve sigortacılığın devletleştirilmesi değilse -ve değildir- ve bunu kongrelerde böyle söyleyenler varsa -ki yoktur- İncesulu takımı da orada çıkar ve Ortanın Solunun ne olmadığını söyler, fakat arkadan da ne olduğunu söyler. Bu takım, "sol" kelimesinden hoşlanmıyor. Tamam. Ama acaba, yeri ancak Ortanın Solunda olarak tarif edilebilecek politikadan hoşlanıyor mu? Acaba, bu takım, C.H.P.'nin eski Eşraf Kadrosunun menfaatlerini savunmuyor mu ve C.H.P.'yi belki biraz daha vasıflı bir diğer A.P. yapmak hedefini gütmüyor mu? Tabii, seçimlerin ancak öyle kazanılacağı paravanası arkasında...

Türkiyede bazı oyunların oynanmakta olduğu hiç kimsenin meçhulü değildir. General Porter'li Amerikanın maskesi aralanmıştır. Kendi çıkarlarını o paralelde gören bazı türk çevreleri de vaziyetlerini almışlardır. Bunlara kızmak kimsenin hakkı değildir. Her büyük devlet, Amerika da, Rusya da, her hangi bir memlekette "gönlüne göre bir hükümet", "gönlüne göre bir başbakan", "gönlüne göre partiler" ister. Menfaat grupları da elbette ki çıkarlarını savunmakta direneceklerdir. Bunlar, A.P.'nin alternatifi olarak öyle bir C.H.P. istemektedirler ki bu, İsmet Paşanın "huysuz C.H.P.'si" olmasın, Amerikaya açıktan, gerekirse, kafa tutmaya kalkışmasın, "başka bir dünya"dan, Amerika ne yaparsa yapsın bahsedemesin ve bilhassa, Amerika Kongresinin lobbicilerinin Türkiyedeki tatlı kârlarını kısıtlayacak yolu açmasın. Bu partinin, belki A.P.'ye nazaran daha "ilerici milliyetçi" görünmesine Amerika da, onun paralelindeki türk çevreleri de müsamaha edeceklerdir. Ama, meselâ "amerikan formasyonlu" Kasım Güleğin idaresindeki ve Ortanın Solunu, hem tâbir, hem mâna olarak reddetmiş, Parti Meclisi Ruhi Soyerlerle Arif Ertungalardan teşekkül edecek bir C.H.P. Amerika için de, onun paralelindekiler için de "yeme de, yanında yat" cinsinden bir nesne değil midir?

Bu oyunlar döndüğünden dolayıdır ki Bülent Ecevitle takımının "C.H.P.'yi Ortanın Solu politikası ayakta tutacaktır" sözü doğrudur ve türklerin gönlünün istediği, suni sebeplerle ve şahsî hesaplarla şimdi birbirinden ayrı gözüken "C.H.P.'nin Ortanın Solundaki programına ve seçim beyannamelerine bağlı" bütün kuvvetlerinin Kurultayda birarada, kuzu postuna bürünmüş demagog kurtlara karşı çıkmalarıdır.

Bu, sadece C.H.P.'yi ayakta tutmayacaktır. Bu aynı zamanda, Türkiyenin bazı eller tarafından teslim alınmasını da önleyecektir. Ellerin hangi el olduğu kesinlikle belli değildir ve Amerika "ben teslim alıyorum" diye bazı memleketleri karşı tarafın ellerine düşürdüğünü hiç hatırından çıkarmamalıdır. Amerika Türkiyede etrafına iyi bakarsa, kendi sistemine ve hattâ kendisine karşı düşmanlığı, din esasına dayanan bir Nâsır sosyalizmi istidadını en ziyade, oyunu A.P.'ye vermiş geniş bir fakir, mutaassıp ve şoven kütlede görebilir.

---

tan ve Portekiz fuar kontenjanları, bu hazırlıktan sonra bu zatın hedefi haline gelmiştir. Neticede kontenjanlar açıklanınca, garip bir manzara belirmiştir: Hindistana verilen 300 bin dolar kontenjanın aslan payı olan 150 bin doların Transtürk şirketine ayrıldığı görülmüştür. İkinci külliyetli hisse ise, Transtürk ortaklarının etkisinde bulunan "Danon ve Danon" firmasına düşmüştür!. Oysa Hindistan kontenjanı için yapılan müracaatın sayısı yirminin üzerindedir.

Portekize gelince, müracaat eden on firmya rağmen, 100 bin dolarlık kontenjanı şu iki firma bölüşmüştür: Transtürk ve "Danon ve Danon".

Bu, bahiskonusu zatın bu alandaki ilk "iş"i de değildir. 1962-63 mevsiminde de Lübnan kontenjanı için bir teşebbüste bulunmuş ve devrin Ticaret Bakanlığı uzmanlarına son derecede ilginç bir "ithal malları listesi" tanzim ettirmiştir. Bu mallar arasında 75 bin liralık dolmakalem, 75 bin dolarlık karabiber, o günlerin en matah malları olan krepsol, porselen ve formika vardır.

Bu vahim iddilara karşı, arkadaşlarının kararına uygun bir dâva açmaktan -nedense- kaçınan politikacı, yazının çıkışından bir ay sonra gazeteye son derece hürmetkâr ve aşağıdan alan bir açıklama mektubu göndermekle iktifa etmiştir!.

Başlangıç: 2.5 lira!

On yıl birlikte mücadele ettiği arkadaşını bu gazetenin iddialarına karşı mücadeleye sevketme çabası arasında milletvekilliğini kaybeden ve şimdi hayatını kazanmak için Ankarada "Gül Ağacı" isminde bir lokanta işleten Mirkelâmoğlu, haftanın başındaki Pazar günü, Gül Ağacında, bu konuda kendisiyle konuşmak isteyen AKİS'çiye şöyle dedi:

"— Biz kendi içimizde olan şeye, kol kırılır yen içinde demiyoruz. Bizim DP ve AP'den farkımız, bu. Aksi takdirde, memleketin batacağına inanıyoruz ve kendi kendini tenkit müessesesini işletiyoruz. Demiyoruz ki, adam bizdendir, varsın çalsın..."

Sonra da, bir arkadaşlığı, bu arkadaşlığın hangi noktada zayıfladığını ve nasıl sona erdiğini anlattı. Bugün Türkiyenin zenginleri arasında yerini almış olan zatın, 1961 yılında ilk milletvekili olduğundaki durumunu Mirkelâmoğlunun bir anısı çok iyi göstermektedir:

"— Milletvekili olduğumuz zaman ikimiz de ağır borç altındaydık. Milletvekillerine tanınan parasız seyahat imkânı olmasaydı, Ankaraya gelmek için İzmirde borç aramak zorunda kalacaktık. O ve ben 2.5 lirayı bölüşecek noktadayken milletvekili olduk!.."

Eski arkadaşının bugünkü varlığı hakkındaki soruya ise Mirkelâmoğlu şu cevabı verdi:

"— İzmirdeki Efes Otelini bilirsiniz... Ne derece pahalı olduğu hakkında fikriniz vardır. 1965 seçim kampanyası boyunca ailesi ile birlikte bu otelde oturdu..."

Necip Mirkelâmoğlunun bir başka açıklaması da ilgi çekicidir. Eski arkadaşı şimdi, CHP içinde Ortanın Solunu Genel Başkan İsmet İnönüye şikâyet edenlerin arasında, hattâ başındadır!

Ama, bunda şaşılacak bir taraf görmek kabil midir?

Tepki artıyor

Ancak, özel menfaat savunucularının fütursuzluğu ve bunlardan bir kısmının maskesinin bizzat milletvekili veya senatör arkadaşları tarafından düşürülmüş olması kendilerine karşı partilerinde beliren tepkinin dozunu arttırmıştır. İş adamları daha ziyade iki büyük parti mensuplarının yanında yer almaktadırlar.

Tabii, mücadelede ortaya asıl çıkması beklenen şey "kirli çamaşırlar"dır. Çamaşır görüldüğünde, bunun en ziyade kimin ölçüsüne uyduğu daha kolay tesbit edilmektedir.

Af

Birinci kısmın sonu

O gün Hasan Dinçer, maazallah, yayından boşanmış zemberek gibiydi. O halim selim görünüşlü, ağır hareketli adam gitmiş, yerine sinirli, sabırsız, hattâ yırtıcı bir politikacı gelmişti. Kolay değildi. 70 saate kadar uzayan bekleme ve tereddüt sona ermiş, kendisini sahibi saydığı Af Kanunu Cumhurbaşkanı tarafından imzalanmıştı.

Dinçer, yemekten içmekten kesildiği bu heyecanlı saatler sona erdiğinde, Adalet Bakanı olarak, tahliyeleri, beklenenden de çabuk gerçekleştirerek, kendisi için bir politik yatırım yapma çabasına girdi. Salı sabahı, Resmî Gazete basıldıktan çok sonra, saat 11.45'te Resmî Gazeteye ek baskı için emir verdi. Bu, bir devlet dairesine, usûlleri çiğnemesi için verilmiş bir emirdi. Ama AP İktidarının, Affı kendisinin çıkardığı kanısındaki Adalet Bakanı öyle usûle musule bakacak halde değildi. Ek baskı için verdiği emre yenisini ekledi ve savcılara, öğleden sonra tahliyeleri başlatmaları için emir verdi. Bu andan itibaren hapishaneler bayram yerine döndü. Zaten hazırlıklı bulunan mahkûmlar, sevinç gösterilerine başladılar. Cezaevlerinin önünde heyecan içinde bekleşen ailelerse, kapılar açıldığında, yılların özlemiyle o tarafa hamle ettiler. Dinçer usûlleri çiğneyerek bir kötü iş yapmıştı ama, şu binlerce dertli vatandaşın birkaç saat önce sevinmesi de fena olmamıştı, hani!. Fakat şu da bir daha anlaşıldı ki, bu İktidar, hoş görüleceğine inandığı, fırsatını bulduğu an, usûllerin, kanunların dışına, hem de sereserpe çıkmaya tam anlamıyla hazırdır.

Salı günü, İktidar mensuplarında büyük bir ferahlık ve Hasan Dinçer misillû bir çoşkunluk vardı. İşte Affı da, istedikleri gibi olmasa bile, çıkarmışlardı. İktidara geldikten sonra gerçekleştirmeyi tasarladıkları gizli programlarını sırasıyla uyguluyorlardı. Önce miliyetçi memurlar tasfiye edilmiş, şimdi de Af çıkarılmıştı. Sıra yavaş yavaş, 27 Mayısın neticelerinin tasfiyesine geliyordu.

Önümüzdeki devrede Meclis kapalı olduğundan, bu tasfiye işi lâftan ileri geçmeyecektir. Fakat gizli programın tatil aylarında gerçekleştirilecek bir maddesi de yok değildir ya!.. Bu, şimdi memuriyet hakları iade edilen Yassıadalıları devletin üst kademelerine yerleştirmektir. İşte, TRT Genel Müdürlüğü hedef olarak ortadadır. Niçin Ad-

Ankara Merkez Cezaevinin önü
"Biri yer, biri bakar" hesabı..

Her yiyeceğin yanında en iyi içecek Coca-Cola'dır.
Meselâ dilli sandviç ve buzlu Coca-Cola... Hiç denediniz mi?
İyi pişmiş, zevkle hazırlanmış yemeklerin tadı Coca-Cola ile bir kat daha artar.
Kalitesi taklit edilemiyen Coca-Cola memleketimizde rafine şekerle hazırlanan tek içecektir.
Coca-Cola'nın eşsiz lezzetinden istifade için her yiyecekle daima Coca-Cola içiniz.

Coca-Cola ile herşey daha iyi gider

Coca-Cola İstanbul'da, The Coca-Cola Company'nin (ABD) verdiği yetki ile Türk müteşebbislerin kurdukları İstanbul Meşrubat Sanayii (İMSA) Ltd. Şti. tarafından şişelenmektedir.

(Manajans: 1777) — 262

nan Öztrak baskıyla yürütülüp, yerine Bahadır Dülger getirilmesin?

Veto sancıları

AP'lilerin geçirdikleri sıkıntılı saatlerin sebebi, Cumhurbaşkanı Sunayın kanunu imzalamakta gösterdiği tereddüttür. Kanunun Ankaradan İstanbula gitmesi ve oradan tekrar Ankaraya dönüşü gerçekten heyecanlı oldu.

Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri Cihat Alpan, geçtiğimiz hafta Perşembe günü, kardeşinin cenaze töreninden sonra, saat 15'te Çankaya Köşküne gitti. Ferruh Bozbeyli izinde olduğu için, Cumhurbaşkanlığına Nurettin Ok tarafından gönderilmiş olan Af Kanununu çantasına koydu ve 0029 numaralı kırmızı plâkalı Chevrolet ile İstanbula doğru, yıldırım gibi hareket etti. Alpan yolda, Af Kanunu hakkında ilim adamlarıyla ve -söylentilere bakılırsa- Anayasa Mahkemesi üyeleriyle yaptığı görüşmelerin muhassalasını bir defa kafasından geçirdi. Bunları Sunaya nakledecekti.

Affı onaylayan Cumhurbaşkanı Sunay
Son söz de söylendi

Cuma sabahı Trakya gezisini tamamlamış olarak İstanbula dönmekte olan Cumhurbaşkanı Sunay, Edirne yolu üzerinde, Sekreteri Alpanla karşılaştı. Alpan Chevrolet'den indi ve Cumhurbaşkanının arabasına geçti. Konuşarak İstanbula döndüler. Alpan, Sunaya, temasları hakkında bilgi verdi. Cumhurbaşkanı ve Sekreteri, Cuma günü öğleden sonra, Floryadaki Cumhurbaşkanlığı Köşküne girerlerken saatler 15.45'i gösteriyordu.

Sunay, kanunu imzalamak için, 60 saatten fazla düşündü. Ne düşündü, neler düşündü, bilinemez. Ama bu anlarda bütün Türkiyede, Florya Köşkündeki eski askerin ne düşündüğü düşünüldü. Acaba imzalıyacak mıydı? Yoksa, kanunu tereddüt edilecek hale getiren hatalar karşısında veto kararı mı verecekti? Gerçi fikir suçluları ile 21 Mayısçıların affın dışında bırakılması kâfi bir veto sebebi olarak kabul edilebilirdi ama, bunun, yurt çapında, mahkûmlar ve aileleri üzerinde yaratacağı hayal kırıklığını hesaba katmak gerekirdi. Sonra, ilerde daha bir sürü önemli mesele varken, veto müessesesini kullanmak, acaba, bu müesseseyi tesirsiz hale getirmez miydi?

Bu bekleyiş anlarında en çok heyecan duyanlar, herhalde, AP Hükümetinin mensupları oldu. Adalet Bakanlığı Özel Kalemi, her yarım saatte bir Florya Köşküne telefon etti ve haber sordu. Aslında haber bekleyen, AP'li Bakanlar değil, Demirêldi.

Nihayet, haftanın başında Pazartesi sabahı saat 9.30'da, Cumhurbaşkanı, bir kâğıt yığınının üzerine eğildi ve ağır ağır imzasını attı. Haber derhal İktidar çevrelerinde ve mahkûm aileleri arasında yayıldı ve büyük coşkunlukla karşılandı. Fakat Florya Köşküne telefon eden gazeteciler, nedense, akşam saat 23'e kadar yâverlerden "Daha olmadı" cevabını aldılar. Bunun sebebi pek anlaşılamadı.

Sunay, kanunu imzaladıktan sonra motörüne bindi ve Dolmabahçeye gitti. Burada iki ilgi çekici misafir, Cumhurbaşkanlığı motörüne geldiler: Birinci Ordu Komutanı Memduh Tağmaç ile Merkez Komutanı Selâmi Pekün. Onlar, önemli haberi belki de ilk duyanlar arasındaydılar, belki de önceden biliyorlardı ve şimdi öğrendikleri sadece formalitenin ikmal edildiğiydi. Cumhurbaşkanlığı motörü, önemli misafirleriyle birlikte, Boğaza doğru yoluna devam etti. Kışla arkadaşları uzun uzun konuştular.

Sunayın, Af Kanununu veto etmemesinde isabet bulunduğu açıktır. Bu kadar zamandır üzerinde konuşulmuş, geniş spekülâsyona sebep olmuş bir konuda veto müessesesinin kullanılması herhalde bu müessesenin gücünü hafifletirdi. Sunayın, veto müessesesini kullanacağı günler elbette ki gelecektir. AP İktidarının gidişi, bunu göstermektedir.

XVII

JUNİN TOİRC

On insan, on renk

(Japon Atasözü)

Tokyonun Beyoğlusu Ginzanın ucunda, süslü bir tiyatro var. Tiyatronun üzerinde "Kabukiza" yazıyor. "Za" tiyatro mânasına geliyor. Kabukiza, Kabuki Tiyatrosu demek. Kabuki japonların Orta Oyunu. Fakat Türkiyede bir Orta Oyunu temsilinin Tokyodaki Kabuki Tiyatrosunun her gün bir kaç seansta çektiği kalabalık kadar kalabalık çekmesine imkân ve ihtimal yoktur. Eski zevklerini muhafaza eden japonlar, Kabukizayı devamlı olarak, ağızına kadar dolduruyorlar. Bilhassa orta yaşın üstündeki japonlar.

Kabuki, Japonyanın eski merkezi Kyoto'da 17. Yüzyılın hemen başında başlamış. 1600'ler civarında, kadınlardan müteşekkil bir trup kurulmuş. Kadınlar çalgı çalıyor ve dans ediyorlarmış. Fakat dansları oldukça açık, şarkıları epey müstehçenmiş. O tarihteki japonların da bunlara her halde merakı varmış ki Kyoto trupu müthiş rağbet görmüş ve eşleri Japonyanın hemen her tarafında mantar gibi bitmiş. Şarkıcı kızlar ve dansözler çok geçmeden işi biraz daha ileri götürmüşler. Sanatlarıyla tahrik ettikleri adamlarla, parası mukabilinde yatmaya da başlamışlar.. Bunun üzerine, zamanın mutaassıp Tokugawa Şogunu kadınların sahneye çıkmalarını yasak etmiş.

Fakat Kabuki rağbet de görmüş.. Organizatörler ne yapsınlar? Genç oğlanları kız ve kadınların yerlerine koymuşlar. Tabii bu, ahlâksızlığın üstelik anormalini doğurmuş. Şogun bunu da yasaklamış. Buna mukabil bazı şartlar koşmuş, bunlara uyanlara temsil müsaadesi vermiş. Şartlardan biri, oğlan çocukların kapalı elbiseler giymeleri, kendilerini Adonis usulü çıplak teşhir etmemeleri. Öteki de, Kabukinin sadece dans ve şarkıdan ibaret kalmaması, daha ziyade bir tiyatro mahiyetini alması. Bu suretle, bugünkü Japon Tiyatrosu doğmuş. Tıpkı bizim Orta Oyununda olduğu gibi Kabukide de kadın oyuncu hâlâ yok. "Zenne" rolüne erkekler çıkıyorlar ve seslerini incelterek konuşuyorlar. Erkekle kadın farkı daha iyi belirsin diye erkekler de, aksine, seslerini kalınlaştırarak, ağır ağır, tok tok, çoğu zaman genizden konuşuyorlar. Bizim "zenne"nin japonca adı "onnagata".

Kabukinin kuklaya da bir yakınlığı var. Artistler sahneye çok makiyaj yaparak çıkıyorlar ve hangi tipi temsil ettiklerini makiyajlarıyla ifade ediyorlar. Yüzlerine bunu gösteren kalın, koyu renk çizgiler çekiyorlar. Kadınlar ise, mayko-sanlar gibi yüzlerini beyaza boyuyorlar. Bundan başka, Kabukinin klâsik repertuvarında bir çok kukla oyununun piyes haline getirilmiş hikâyesi var.

Bu repertuvar üç yüz kadar piyeslik. Bazıları sadece dans ve şarkı esasına dayanıyor. Bazıları bir vakayı bir baştan ötekine anlatıyor. Bazıları ise bir hikâyenin bir parçasını sahneye koymakla yetiniyor. Konularının bir kısmı tarihî. Silâhşörlerden, asillerden bahsediyor. Kahramanlıklar, fedakârlıklar oluyor. Ölenler, öldürülenler.. Meselâ, hikâyesini daha önce anlatmış olduğum "başsız kalmış 47 samuray" bu piyeslerden birinin konusu. Japonlar bu tarza "jidai-mono" diyorlar. Bir de, konu olarak halkı alan piyesler var. Onun adı "sewa-mono". O, daha ziyade, basit insanların gündelik hayatını realist bir tarzda sahneye getiriyor. Bizim Kabukiza'da seyrettiğimiz oyun birinci grupa dahildi. Adı da "Soga Momogatari". Soga kardeşlerin bir kan dâvasını anlatıyordu. Kan dâvaları Kabukinin esaslı konularından biri.

Juro ve Goro diye iki kardeş var. Bunlar Kawazu Saburo'nun çocukları. Babalarının ölümünden sorumlu bulunan Kudo Suketsune'yi bir punduna getirip öldürmek arzusuyla dolu

olarak yetiştirilmişler. Bir gün, iki kardeş haber alıyorlar ki düşmanları, Şogunun bir av partisine katılarak Fuji dağının eteklerine gelecektir. İntikam saati çalmıştır. İki kardeş giderler, anneleri Mankonun elini öperler. Tesadüfen oraya, üçüncü kardeşleri Zenjiro da gelir. Zenjiro babasının ölümünden sonra doğmuştur ve rahip olarak yetişmiştir. Bu üç kardeşin bir de üvey ağabeyleri vardır. Mankonun ilk kocasından olan oğlu, Kojiro. Kojiro başka babadan olmakla beraber Kudo Suketsune'nin çocuğu gibi yetişmiştir.

İki kardeş üvey ağabeylerini görünce ondan, kendilerine yardım etmesini isterler. Fakat Kojiro bu teklifi reddeder. Eğer iki kardeş yakalanırlarsa teşebbüslerinin bedelini ölümle ödeyeceklerdir. Kojironun böyle bir tehlikeyi göze almasının sebebi yoktur. Çünkü Kudo Suketsune kendi babası değildir. Üvey ağabeylerinin bu tutumu iki kardeşten bilhassa Goro'yu çileden çıkartır. Kılıcını çeker ve üvey ağabeysinin üstüne yürüyerek onu korkaklıkla suçlar. Joro araya girer, sinirli kardeşi yumuşatır, Kojiro'dan da, hiç olmazsa plânlarını kimseye açıklamamasını ister. Kojiro bunu kabul eder.

Bu sırada, rahip kardeşleri Zenjiro mahallin başrahibini ziyaretten döner. Başrahip Zenjiro'ya, iki kardeşine birer kılıç verdiğini söylemiştir. Bu, genç Zenjiro'nun içine şüphe düşürür. Galiba ağabeyleri, babalarının intikamını alacaklardır. Zenjiro da onlara katılmayı teklif eder. Fakat Juro ve Goro bunu istemezler. Zenjiro rahip olmuştur. Elini kana boyamamalıdır. Fakat içlerinde bir üzüntü de duyarlar. Ümitlendikleri üvey ağabeyleri kendilerine katılmamıştır, beklemedikleri Zenjiro katılmıştır. Zenjiro ve Kojiro iki kardeşlerini uğurlarlar. Zenjiro dua kitabını çıkartır, dua okumaya başlar. Âdeta kendinden geçmiştir. Bu esnada, geyşa sevgilisi Tora sessizce yaklaşır. Kojironun dua etmekte olduğunu görünce ya-

Bizim Orta Oyununun Japonyadaki karşılığı Kabuki. Üç yüzyıllık bir mazisi var. İlgi çeken tarafı, Kabuki'de hâlâ kadınların rol almaması ve zenneye erkeklerin çıkması. Ama bunun sebebi din değil, ahlâki telâkkiler.

Kabuki'ye mukabil Kokusai tiyatrosunda genç ve güzel japon kızları fransız ve amerikan revülerini aratmayacak ihtişamdaki revülerde yarı çıplak oynuyorlar. Tabii bunların özel hayattaki davranışları kimseyi ilgilendirmiyor. Eee, aradan geçen üç yüzyıl bu!.

nına çömelir, duasına katılır. Kojiro üzüntülüdür. Kardeşleriyle gitmemesinin moral sebepleri vardır ama, bir an bunları unutacak gibi olur. Yağmur başlamıştır. Kojiro atıyla sahnede belirir. Bir an durur. Zenjiro'nun dua sesi, yağmurun sesi ve öten kuşların sesi duyulmaktadır.

Perde kapanır.

Etrafımızdaki japonlar perde kapanırken derin heyecan içindeydiler. Gerçekten de Kabuki, renkli tarafları, kocaman bir sahne üstündeki sade dekoru, aktörlerinin kılık ve kıyafetleriyle insanı yüzyılların gerisine götürüyor. Bazı kadınların gözlerinden yaşlar bile dökülüyordu.

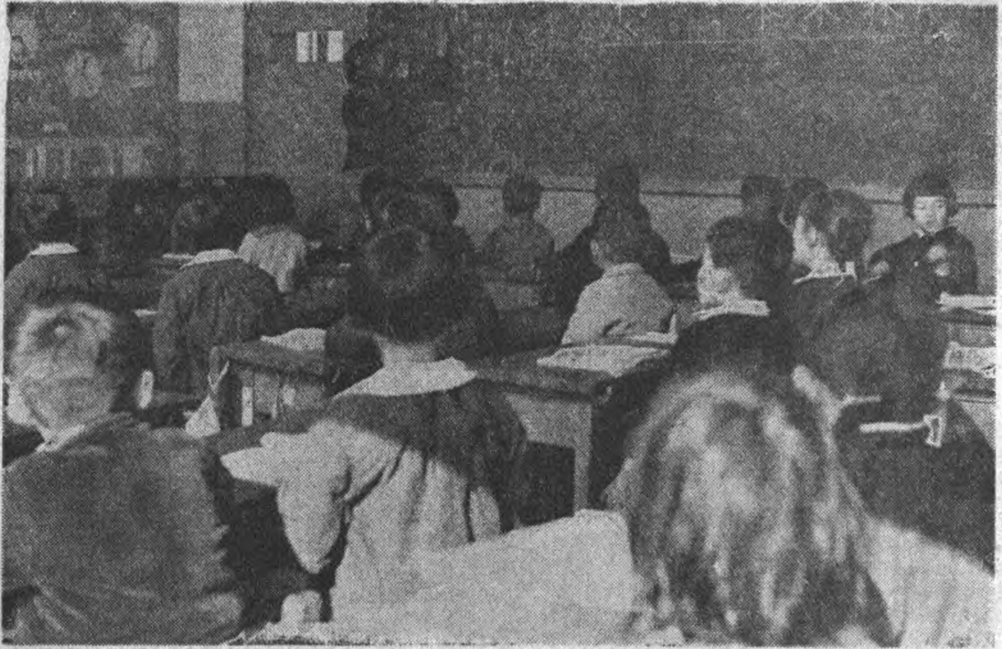
Kabuki Tiyatrosu yabancı memleketlere turneye de çıkıyor, oralarda temsiller veriyor. Fakat bir yabancı için Kabuki, her halde mutlaka görülmesi gereken, ancak birden fazlası sıkıcı bir temsil. Oyun japonca olduğundan her temsil, aşağı yukarı ötekinin eşi gibi geliyor: Aynı sesler, aynı insanlar, aynı kılıklar, aynı hava.. Biz, programda iki oyun daha varken çıkmayı tercih ettik.

Kabukiza bu tiyatro. Biz, bir de onun tam tersi tiyatroya gittik. Kokusai Tiyatrosu. Orası, Parisin Folies - Bergéres'i tarzında bir yer. Yüzlerce japon kızı sahneye çıkıp bacak sallıyor. Folies - Bergéres'den ziyade, Amerikadaki Radio City. Koaman bir sahne, gösterişli dekorlar, yüksek bir merdivenden âhenkle inen yarı çıplak vücutlu kızlar. Japonlar için "her şeyin, aslından sonraki en iyisini yapan millet" derler ya.. Bu, revü için de doğru. Kokusai, orijinal bir fransız veya amerikan revüsünden sonra, her halde dünyanın en zengin ve başarılı revüsü. Zaten, bir fransız ve amerikan havası da taşıyor.

Kokusai de, tiyatro binası çok büyük olduğu halde ağızına kadar doluydu. Hem de, iyi yerlerin fiyatı üç dolardan.. Revüden evvel, salonda sinema oynamış. Sinemanın seyircileri revüye de kaldılar. Çok sayıda japon talebesi -Japonyada talebeler üniformalı. Erkek talebe-

lerin üniforması, bizim eski Kuleli üniforması tarzında. Kızlar ise etek ve blûz giyiyorlar. Yazın, hepsinin ayağında beyaz lâstik ayakkabılar. Bunun sebebi, talebenin zengini ve fakiri belli olmaması, kimsede bir kompleksin doğması.. Onun için, talebeler hemen farkediliyorlar- seyircilerin büyük kısmını teşkil ediyordu. Ama aynı yüzden, havasız kalmış salon hayli fena kokuyordu.

Kokusai'de tuhafa giden bir başka husus, orkestradakilerin, tıpkı bizim çadır tiyatrolarında olduğu gibi gömlekle çalmaları. Neden

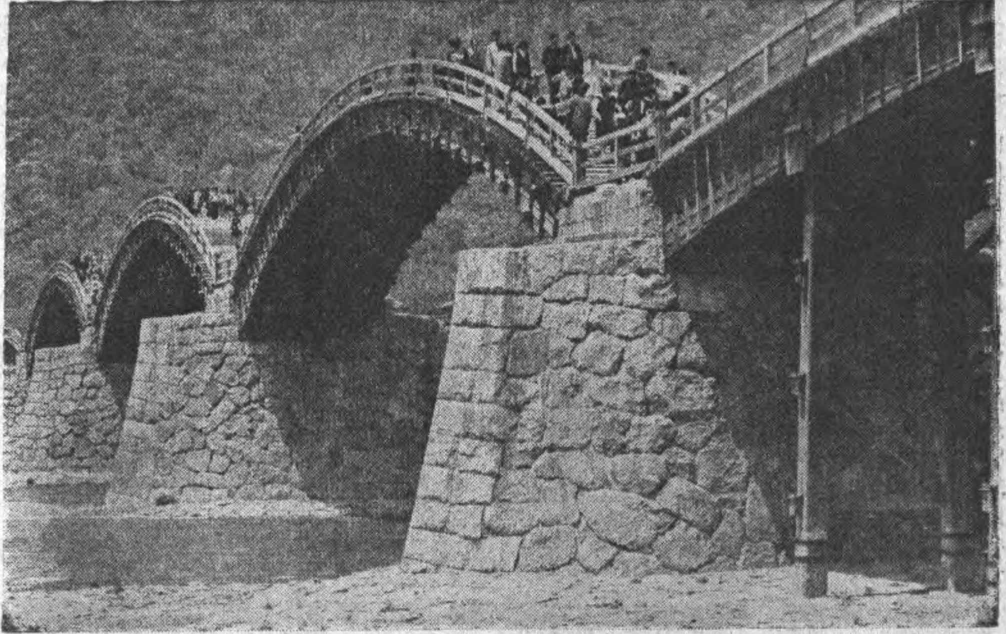

Japon harflerinin inanılmaz güçlüğüne rağmen Japonyada okuyup yazma bilenlerin nisbetinin yüzde yüze yakın olması şaşırtıcı bir husus. Bundaki başlıca keramet, japonların tam bir eğitim seferberliğini gerçekleştirebilmiş olmaları. Seferberlik lâfla değil de, gerçekten yapılırsa japon alfabesinin resimlerini bile bütün bir millet pek âlâ öğrenebiliyor.

böyle, anlamadım. Radio City'de veya Folies - Bergéres'de her halde çalgıcıları kolları kıvrık gömleklerle düşünmek kolay değil.

Revü, bütün revüler gibiydi. Yani, çeşitli sahnelerden müteşekkildi. Japonca, ingilizce, fransızca, italyanca, almanca şarkılar söyleniyordu. Japon kızlarının meşhur amerikan Deniz Piyadesi marşıyla dansetmeleri başta tuhaf geliyor. Bu marşın, insan sanır ki, japonlarda başka -ve tatlı olmayan- bir hatırası vardır. Halbuki 1966 Japonyasının eğlence çevresinde amerikan Deniz Piyadesi marşı, sadece, revü kızlarının nağmesine uyup dansettikleri bir marştır.

Japon okuyor da.. Sabahları her japon ailesinin bir gazete okuduğunu söylemekte hiç bir mübalâğa yoktur. Bunun bir sebebi, Japonyadaki okuyup yazma nisbetinin yüzde yüzden az, yüzde 98'den her halde fazla olması. Memlekette yüzün üstünde gazete çıkıyor. Ama, sanayide dev müesseseler diyarı olan Japonyada elbette gazete sahasında da aynı durum olacaktır. Nitekim, sabah ve akşam baskıları ayrı hesaplandığı takdirde umum tiraj yekûnu 45 milyonu geçen japon gazeteciliğine "Üç Büyükler" diye bilinen üç gazete hâkim: Asahi, Mainişi ve Yomiuri. Bunlar, umum tirajın yarısını sağlıyorlar. Yani japon gazetelerinin tirajının yarısını üç gazete sağlıyor, öteki yarısını yüz gazete. Üç Büyüklerin sabah tirajları üçbuçuk ile dörtbuçuk, beş milyon arasında oynuyor. Rekor, Asahi'de. Asahi Şafak Güneşi demek. Bütün baskılarının umum yekûnu, günde sekiz milyon kadar. Tokyoda onu ve Yomiuri'yi gezdim. Asahi'yi bir fabrika dolaştırır gibi dolaştırdılar. Zaten gazetenin fabrikadan da pek

Japonlar kendi yurtlarını gezmeye pek meraklılar. Hemen her Pazar yüzlerce kafile Japonyanın görülecek yerlerinde boy gösteriyor. Turları, bu konularda tecrübesi çok, özel turizm şirketleri tertipliyor.

farkı yoktu. Sanırım bütün Türkiyede Asahi gazetesinin büyük binasındaki rotatifler sayısında rotatif mevcut değildir. En son teknikler bu gazetede kullanılıyor. Tokyodan gazetenin sayfa kalıpları fac-simile usulüyle, yani telsizle çeşitli şehirlere gönderiliyor ve oranın Asahi'leri öyle basılıyor. Gazetenin hemen her şehirde bürosu var ve özel baskı yapılan yerlerdeki personeli bir tam gazetenin personeli.

Asahi 1879'da kurulmuş. 1880'de tirajı 10 bin kadarmış. Milyonu 1920'lerde bulmuş. Bugün Asahi sadece bir gazete değil. Asahi'nin radyo zincirleri var. Öyle bir-iki istasyon değil. Bayağı, istasyon zincirleri. Dergileri var. Japonyanın, hattâ bazısı dünyanın en çok satan dergileri Asahi'ye bağlı. Bunların yanında, daha az tirajlı, fakat kaliteli ve ciddi dergileri de mevcut. Asahi yılda ikiyüz kadar kitap yayınlıyor. Sayısız binaları, araştırma merkezleri, kamyon, uçak filoları var. Asahi'de yedi bin kişi çalışıyor. Yıllık geliri 40 milyar yen, yani 110 milyon dolar civarında. Bunun tabii gayet ufak bir nisbeti kâr. Bütün japon ekonomisinde olduğu gibi gazete sanayiinde de, öyle bizim "tatlı kâr"larımız, yüzde 20'ler, 30'lar yok. Asahi'nin kâr nisbeti tabii her yıl değişiyor ama her hangi bir yıl bunun yüzde üçün üstüne çıktığını sanmamak lâzım. Ancak, bu da bizim paramızla 40 milyon lirayı geçiyor ya..

Japonyada gazeteler müstakil. Hiç biri bir partinin organı, malı değil. Bir, Komünist Partinin kendi gazetesi var: Kızıl Bayrak. Fakat bu, tirajı az ve kendi kendine geçinemeyen bir propaganda âleti.

Asahi'yi fabrika gezer gibi -ve hayran kalarak- gezdikten sonra Yomiuri'de gazetenin Başyazar yardımcısını, dış haberler servisi şefini ve bizim bölgemizle ilgili masayı idare eden yazarı tanıdım. Onlarla oturduk, uzun uzun konuştuk. Bana bugünkü Japonyayı, ekonomik meselelerini, iç politikasını, bilhassa Amerika ve amerikalılarla ilişkilerini anlattılar. Hepsinin, mesleklerinin son derece ehli, bilgili ve uyanık, tok sözlü ve müstakil kimseler oldukları hemen anlaşılıyordu. Sorularımı açıklıkla cevaplandırdılar. Bu arada, hadiseler karşısında kendi tutumlarının ne olduğunu da söylediler. Gazetenin umumî politikasını İdare Meclisi tâyin ediyor, bir kurmay heyeti yürütüyordu. Benimle görüşen ekibin başındaki Kobayaşi-san bu muazzam teşkilâtın 2 numaralısıydı. Bütün Japonyada karşıma çıkan tercümanların en iyi-

sine Yomiuri gazetesinde rastladığımı söylersem gazetenin ne kadar iyi organize olduğunu ifade etmiş sayılırım. Yomiuri de, tıpkı Asahi gibi çeşitli yayın dallarında faaliyette bulunuyor. O da, bir imparatorluk.

Tabii, gazete sanayiindeki bu imparatorluklar japonların hemen tamamının okuyup yazma bilmelerinin sonucu. Hem de, okuyup yazmayı hangi harflerle öğrenmişler!. Zaman zaman Japonyada bu alfabeyi sadeleştirmek, hattâ lâtin harflerine geçmek cereyanları baş gösteriyor. Fakat okuyup yazma nisbetinin ne olduğu, japon alfabesine bağlı kimseler tarafından ortaya atılınca, tabii bütün itirazlar muallâkta kalıyor. Bu nisbeti yüzde yüzün üstüne çıkarmak da kabil değildir ya..

Japonyada ciddi eğitim 19. Yüzyılın ortasında başlamıştır. Bu, ondan evelki devrede eğitim yoktu mânasına alınmamalıdır. Meiji devrinden önceki feodalite devrinde bir çok okulda -bazı özel olan okulda- okumak, yazmak ve aritmetik öğretilirdi. Hattâ, Meiji devrinin başladığı 19. Yüzyılın ortasında bunların sayısının 16 bin civarında olduğu bilinmektedir. Meiji devrinde bu eğitim modern bir millî eğitim haline getirilmiştir. 1920'lerde okuma çağındaki japon çocuklarının yüzde 99'u okula gitmekteydiler. Bugün ise, mecburî olan dokuz yıllık tahsil japon çocuklarının yüzde 99,9'unu kapsamaktadır. Japonyada nereye giderseniz gidiniz, karşınızda mutlaka bir grup erkek veya kız öğrenci görürsünüz. Mecburî tahsilin altı yılı ilkokul, üç yılı ortaokul.

Mecburî tahsili bitiren çocukların yüzde 70 kadarı liseye devam ediyor. Liseyi bitirenlerin ise yüzde 20 kadarı üniversiteye gidiyor. Diğerleri çeşitli sahalarda hayata atılıyorlar. Demek ki 1966 Japonyasında, asgarî dokuz yıllık bir orta tahsili bulunmayan japon yetişmiyor. Bunun, her bakımdan nasıl bir mâna ifade ettiği Japonyanın halinden belli. Millî hasletler, çalışkanlık, şu, bu.. Ama, hepsinin temelinde dokuz yıllık orta tahsil yatıyor. Halkının yarısından çoğu okuyup yazma dahi bilmeyen memleketlerle ne büyük, başdöndürücü fark, değil mi? Düşünmek lâzımdır ki Japonya bu neticeye bizim Tanzimat devrinde başlayan bir reform hareketi sonunda erişmiştir.

Tokyoda bir ilkokul gezdim. Şehrin hemen içindeydi ve Nagataşo adını taşıyordu. Okul

Ginzadaki dükkânlar İngiltere ve Amerikadaki büyük mağazaları hiç aratmıyorlar. Çapları o çap. Kocaman binaları işgal eden bu müesseselerde bir çok mal satılıyor. Binalarda asansörler, yürüyen merdivenler her gün binlerle Tokyoluyu taşıyor. Bunların bir kısmı alıcı, ama bir büyük kısmı da seyirci.

1908'de kurulmuş. 819 öğrencisi vardı. Bunların 547 tanesi oğlan, 272 tanesi kızdı. 23 tane öğretmeni bulunuyordu. Öğretmenler okulda terlikle dolaşıyorlardı! Okulun 18 tane sınıfı, bir konferans salonu, bir jimnastikhanesi, bir kütüphanesi, bir fen odası, bir musiki salonu, bir atelyesi, bir hademe odası, beş tane de çeşitli işte kullanılan odası vardı. Bir de radyo stüdyosu. Buradan, okula radyo yayını yapılıyordu. Gene çocuklar tarafından..

Bir sınıfa girdik. Aile bilgisi dersiydi. Sınıfta gaz ocağı, dikiş makinesi, çamaşır makinesi vardı. Sınıf, her hangi bir ev kadınının ağızına su getirecek mükemmellikte bir mutfaktı. Kızlar da, oğlanlar da burada yemek pişirmesini öğreniyorlardı.

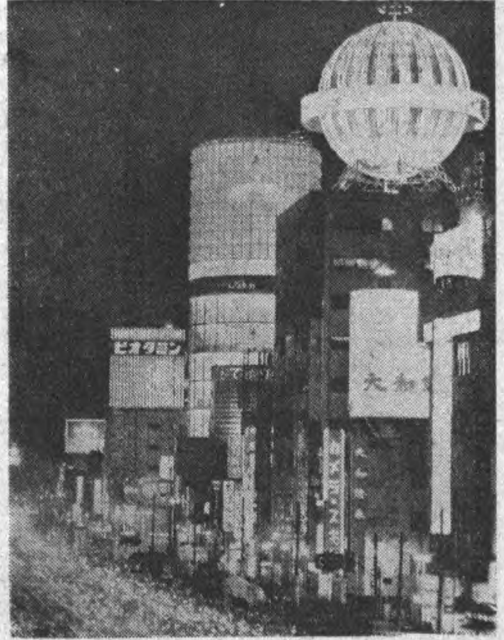
Bir başka sınıfa girdik. Musiki dersiydi. Musiki makinelerle öğretiliyordu. Bu kadar iyi techiz edilmiş bir okulu hiç görmediğimi söyleyebilirim. Belki Nagataşo İlkokulu bir nümune okuludur ve yabancılar buraya götürülmektedir. Ancak nümuneye bakıp öteki okulların hali hakkında her halde bir fikir edinmek kabildir.

Nagataşo İlkokulunda bir sınıfta 43 ilâ 52 öğrenci vardı. İlkokullar Özel İdareye bağlılar. Her yerde olduğu gibi Japonyada da öğretmen sıkıntısı çekiliyor. Ancak bunu, meselâ bizdeki sıkıntıyla kıyaslamamak lâzım. Tokyoya sadece binbeşyüz yeni öğretmen lâzımmış. Tokyodaki okulların sınıfları vasati kırk öğrencili.

Japon ilkokullarının bir özelliği, sınıfta kalmak âdetinin bulunmaması.

"— Peki, imtihanda başarı kazanamayanlar ne olur?" diye sordum.

Bir defa, bizim anladığımız mânada imtihan yok. Öğretmenler çocuklarla bütün yıl boyunca meşgul oluyorlar. Okutulan dersler japonca, sosyal etüdler, aritmetik, fen, musiki, sanat, aile bilgisi, jimnastik, ahlâk. Çocuk eğer bunlarda bir anormal başarısızlık gösterirse, japoncayı, yahut aritmetiği, yahut fen derslerini öğrenemezse "geri zekâlı" olduğu anlaşılıyor. O zaman, geri zekâlılara ait özel okullara devrediliyor. Aksi halde, her yıl bir üst sınıfa devam ederek çocuk ilkokulu tamamlıyor. Tamamlarken de bitirme imtihanı yok. Altı yıl okuyan, mezun sayılıyor ve mecburî tahsilin ikinci kısmına, ortaokula başlıyor. Okula başlama yaşı, Japonyada altı. Nagataşo ilkokulunda birinci sınıflar için haftada 24, ikinci sınıflar için 25, üçüncü sınıflar için 27, dördüncü sınıflar için 29, beşinci ve altıncı sınıflar içinse 31 saat ders var. Okul sabahleyin dokuzda başlıyor, akşamüstü dörtte bitiyor. Çocuklar okul yemekhanesinde ucuzca bir fiyata yemek yiyorlar.

Işte, gece Ginza. Pırıl pırıl bir köşe. Japonya geceleri son derece renkli ve ışıklı oluyor. Elektrikli ilânlar aydınlığı arttırıyor. Japonyanın büyük şehirleri için "dünyanın en ışıklı şehirleri" demekte mübalâğa yoktur. Her halde Ginza, Paris ve Londrayı aratmayacak bir devamlı aydınlık içinde.

Okul zamanları da, Japonyada değişik. Okullar Nisanda açılıyor ve ilk devre Temmuza kadar sürüyor. Bu devrede, öğrenciler bol bol tetkik gezileri yapıyorlar. Bunlar bazen bir hafta bile sürüyor. Japonyanın görülecek şehirlerini, şehirlerdeki yerleri, müesseseleri dolaşıyorlar. Yaz tatili altı veya yedi hafta sürüyor. İkinci devre Eylûlün başında başlıyor ve Yılbaşı gelmeden tamamlanıyor. Ocak başlarına kadar kısa bir kış tatili veriliyor. Üçüncü devre bundan sonra başlıyor. Ortaokul ve lise öğrencileri için en önemli devre budur. O devre, girilecek yeni okulların imtihanlarıyla nihayete ermektedir.

Çocuklara okullarında yemek yedirilmesi bir sebebe daha dayanıyor. Okullar japon çocuklarının gıda rejimlerini de etkiliyor, onlara yeni âdetler edindiriyor. Japonların fiziklerindeki değişiklik bu rejimle çok ilgili.

Japon böyle yetişince, bu tahsili alınca bir Asahi de tabii günde sekiz milyon satılıyor.

Bunda, Japonyanın kalabalıklığının da tesirini söylemek lâzım. Bir cumartesi günü Tokyonun meşhur caddesi Ginzada, kelimenin mecazî mânasıyla değil, gerçekten, iğne atılsa yere düşmez. Ginzanın üzerinde "teşhir mağazaları" var. Bunlar kule gibi binalar. Çeşitli katlarında çeşitli firmalar mallarını gösteriyorlar. Buralarda satış yapılmaktan çok malların modelleri ve fiyatları görülüyor. Bunlardan bir tanesinin en üstüne, asansörle çıktık. Sonra, her bir katı dolaşarak aşağıya indik. Elektrik süpürgesinden otomobile, kimonodan fotoğraf makinesine, hemen her şey mevcuttu. Bina nasıl kalabalıktı, tarif edilemez. Bütün katları bir kuyruğun içinde gezdik. En aşağıda dondurma veya serinletici alkolsüz içkiler satılıyordu. Oranın yanına bile yaklaşmak kabil değildi.

O gün, sokağa çıkınca başka bir kalabalıkla karşılaşılıyordu. Küçük japonlar karıncalar gibi, hızlı hızlı gidiyorlardı. Japonyada aylak adama hemen hiç rastlamadığımı söylemek isterim. Ginzanın başında bir park, onun yanında da bir inşaat vardı. Park, sadece öğle vakti, yani tatilde, inşaat işçileriyle doluyordu ve işçiler sıraların veya çimenlerin üzerine yatıp uyuyorlardı. Onun dışında, parkın müdavimleri çocuklu kadınlardan ibaretti. Zaten Japonyanın gerçekleştirdiği kalkınma da böyle bir çalışma temposunu mecburî kılıyor.

Rusyada, insan sokaklarda çok sakat adamla karşılaşır. Bu, harp görmüş başka memleketlerde de öyle. Japonyada, sakat kimse benim dikkat nazarımı çekmedi. Belki, tesadüfen ben rastlamadım, belki de, atom bombası felâketine bile mâruz kalmış Japonyada sakatlar öteki milletlerin nisbetinden düşük. Ben Tokyoda, önce, dilenci de görmediğimi sandım. Hattâ bunu, gittikçe artan refahın bir delili saydım. Fakat bir gün, baktım, benim boyacı kadın saydığım kimseler aslında dileniyorlar. Yoldan gelip geçenlere, ayakkabılarını boyama teklifinin yanında avuç da açıyorlar. Bir defasında da bir caddede yanıma bir adam yaklaştı, para istedi. Evvelâ, niçin istediğini anlamadım. Derdini ingilizce ifade edebiliyordu. Sonra kavradım ki, adam dilenmektedir. İngilizce bilen veya önünde bir boya sandığı bulunan dilenci, her halde, bizdeki korkunç dilenci tiplerinden daha az insanın içine kasvet veriyor.

Japonyada, büyük şehirlerin gözönünde bulunan yerlerinde sefil ve hırpanî kılıklı kimselere de rastlanmıyor. Kenar mahallelere gidilince seviye tabii düşüyor ama başka Uzak Doğu, Orta Doğu memleketlerindeki acıklı manzaralar Japonyada yok. Çok büyük servetler mevcut olmakla birlikte japon, en kötü durumda, bir belirli hayat standardına sahip. Sınıflar arasındaki büyük fark, en aşağıdaki sınıfın berbat halde olmasından ziyade en üstteki sınıfın çok yüksekte bulunmasından doğuyor. Zaten Japonyada Meiji'nin de, MacArthur'un de Japonyanın kalkınmasını zaibatsular kanalıyla yaratmaya çalışmalarındaki sebep, bu. Piramidin zirvesi, ucuna epey ışık veriyor.

Japon, gezmesini ve dolaşmasını çok seviyor. Memleketin neresine gittiysek orada, yabancı turistten fazla yerli turist gördük. Türkiyede bir gün, Ayasofyaya gitseniz kaç tane türk ziyaretçi görebilirsiniz ki? Halbuki Japonyada, bütün turistik yerler bilhassa Pazar günleri japonlarla dolup taşıyor. Japonyanın içinde bu gezileri bazı seyahat şirketleri tertipliyorlar. Bunlar, tur şeklinde. Meselâ Nikko diye Tokyoya yakın bir şehir var. Burada mâbetler mevcut. Hattâ "Nikkoyu görmeden hiç bir şey için fevkalâdedir deme" diye bir de tekerleme kullanıyorlar. Şirketler Nikko Turu için otobüsle gelip sizi otelinizden veya bir buluşma mahallinden alıyor, akşam getirip aynı yere bırakıyor. Bütün gün, ödediğiniz bir ücrete karşılık şirket sizi gezdiriyor, yediriyor, içiriyor. Gittiğiniz yerlerde bir rehber size izahat veriyor. Turları yabancılar ve japonlar için ayrı ayrı tertipliyorlar. Yabancılara ingilizce bilen mihmandarlar hizmet ediyorlar. Nikko Turunda bir yabancıya mukabil en azından beş yerli turist vardı. Bu grupların önüne geçen rehber eline bir de bayrak alıyor, siz kendi rehberinizi o bayraktan tanıyor ve kaybolmuyorsunuz.

Bayrakla hareket, japonların bir başka âdeti. Büyük caddelerde, karşıdan karşıya geçilecek yerlerde, eğer trafik ışığı yoksa bir kutu duruyor. Kutunun içinde, ufak sarı bayraklar var. Elinize o bayrağı alıyor ve vasıtalara işaret vererek karşıya sağ ve selâmet geçiyorsunuz. Okul çocukları da, gezilerde başlarına sarı şapkalar giyiyorlar. O şapkalar da, bayrak yerini tutuyor. Japon gezmeye okul çağından başlıyor, sonra, onu devam ettiriyor. Çok yerde nineler, dedeler gördük. Genç turistler gibi mâbetlerin, kalelerin, kulelerin merdivenlerini tırmanıyorlar, bayraklı rehberlerinin ardından koşup duruyorlar, bir şey kaçırmamak için çırpınıyorlardı. Japon grup halinde hareket etmenin hem âşinası, hem de, galiba öyle daha rahat ediyor, kendisini emin hissediyor.

Gelecek yazı

Demokratik Japonya

Plân

İkinci beş yıllığın kaderi

Geçtiğimiz haftanın sonunda Başbakan Süleyman Demirelin iki dudağı arasından çıkan beş kelimelik bir cümle, Türkiyenin, ikinci beş yıllık plân döneminden de bir şey beklememesi gerektiği gerçeğini gözler önüne sermiş bulunmaktadır. Demirelin dediği şudur :

"— Plânı altıncı alternatife göre yaparsınız..."

"Büyük türk milleti" edebiyatıyla, "nurculuk iyi midir, kötü müdür?" tartışmalarındaki fikir seviyesiyle iktidara gelinen ve iktidarcılık oyunu oynanan, Muhalefetinin ne düşündüğü, ne yaptığı bilinmeyen bir ülkede, sorumlu bir kimsenin, o ülkenin bir koca beş yılı ile bu kadar rahatlıkla oynaması, bir milletvekilinin randevucu bilmem kimi bastırması kadar bile ilgi uyandırmaz, tepki yaratmazsa, buna şaşmamak gerekir.

Gerçekten de, gazetelerin çoğunun randevu evleri, sıcaktan bayılanlar ve diğer benzeri "önemli işler" le uğraştığı günlerde Başbakan Demirel de, "sandıktan çıkma" bir iktidar olarak, kaderleriyle başbaşa bırakılmış Plânlamacılara ikinci beş yıllık Plânın genel esasları konusunda "tercih ve direktifler"ini bildiriyordu. Şimdi Plâncılar, artık, ağızlarıyla kuş da tutsalar -hoş, kuş tutmak isteyenleri de kalmadı ya...-, Demirel ve AP İktidarı karşısında -tıpkı CHP'nin destekli iktidarlarında olduğu gibi- hiçbir şey yapamıyacaklardır. Bu durumda, az gelişmiş bir ülkenin gerçeklerine kafa yoranlara da, bir beş yıl daha dizlerini dövmek düşmektedir. Fakat durum ne kadar acı olursa olsun, işin bir yerinde, sandıktan çıkanların da bu oyunun kurallarına göre haklı olabileceklerini kabul etmek gerekmektedir. Nitekim, Plânlama Teşkilâtındaki uzmanlar da, üzgün bir şekilde "Bu iş burada biter. Zaten bitmişti ya.." derlerken, AP'den ziyade başka yerlere, başka kimselere çatmaktadırlar.

"Aferin ... Güle güle."

Başbakan Demirelin, ikinci beş yıllık kalkınma Plânı konusunda, siyasi iktidar olarak Hükümet yetkilileriyle, bilim ve teknik adamı olarak Plânlamacılarla ortak yapılan Yüksek Plânlama Kurulu çalışmalarını sona erdirdiği duyulduğunda, konuyla ilgisi olanlar şaşırdılar. Çok kısa bir süre önce, Plânlama Teşkilâtının bir yetkilisi :

"— Plân toplantıları bitecek kardeşim. Bitecek ama, Yüksek Plânlama Kurulu toplanamıyor ki.. Bir ayda üç defa toplandık. Daha strateji dökümanının sonlarındayız. Model alternatiflerini görüşmemiz için üç-dört toplantı lâzım. Ondan sonra biter" demişti.

Demirel ise, beşinci toplantıya bile lüzum görmeden Kurul toplantılarına son verdi ve "Plânı altıncı alternatife göre yaparsınız. Aferin, iyi çalışmışsınız. Çalışın, çalışın... Çalışan kazanır..." gibi sözlerle, "yetkililer heyeti" olarak gelen Plânlama mensuplarına yanından da "Burada çalışmak yerine, ne gibi işleri yapmak daha iyi olabilir?" diye düşünerek, bu işleri uzun listeler halinde tâdat etmektedirler.

Acı bir tablo

İkinci beş yıllık Kalkınma Plânının hazırlanmağa başlandığı günlerde Türkiyeye gelen Dünya Bankası uzmanlar heyeti başkanı Richard H. Demuth, Türkiyeden ayrılırken, Maliye Bakanlığının loş bir salonunda, yirmiden fazla gazetecinin merakla katıldığı bir basın toplantısı düzenlemişti. Maliye Bakanı Gürsanın da hazır bulunduğu toplantıda, "Gelişmiş ülkelerin, Türkiye gibi az gelişmiş ülkelere, krediler yoluyla, kendi politikalarını benimsetmeğe çalıştıklarından" dert yanan gazetecilere Demuth, şu karşılığı vermişti :

"—Şikâyetlerinizde haklı olabilirsiniz. Ama unutmayınız ki, size kredi verenler de bu paraları başka yerlerden bulmakta ve faiz ödemektedirler. Meselâ, Dünya Bankasının verdiği kredilerde faiz oranı yüzde 5.5'dir. Tenkidiniz doğru olabilir. Fakat biz de, bu parayı aldığımız yerlere yüzde 3 faiz vermekteyiz."

Gazetecilerin, az gelişmiş ülkelerin, bu yardımlar dolayısiyle çok ağır bir faiz yükü altına girdiklerini söylemeleri karşısında ise Demuth, bu ülkeler için yapılması

Devlet Plânlama Teşkilâtı binası
Vay benim köse sakalım!..

dan ayrılabileceklerini işaret etti.

Plânlama Teşkilâtından, bu toplantılara katılanlar içinde, iktisatla ilgili bir tek kişi vardı. Onun da, Plânı hazırlayan uzmanlarla ilişkisi kesilmiş durumdaydı ve Hükümet direktifinden sonra Plânlama Teşkilâtı gene kendi havasına dalmağa başlamıştı bile. Bu, hava, Plânlama Teşkilâtının çok uzak olmayan eski günlerini bilenler için, farklı olduğu kolayca anlaşılabilecek bir havaydı.

Devlet Plânlama Teşkilâtının bundan üç-beş yıl önceki gururlu, çalışkan ve iddialı uzmanları şimdi, "Amiral battı" oynamakta, oda oda gezerek, çayların güzelliğinden, kötülüğünden dert yanmakta ve ba-

gereken işi de belirtmiş ve şöyle demişti :

"—Kalkınmanız için dış yardımlar önemlidir. Ama bu konuda daha derine girmeyelim. Dış yardımlar önemliyse, iç imkânlarınızı kullanma dereceniz daha da önemlidir..."

Geçen yılın başlarında Türkiyeye gelen ve türk ekonomisi üzerinde geniş bir çalışma yaptıktan sonra Dünya Bankasına sunulmak üzere bir rapor düzenleyen Demuth'un, "onbeş yıl sonra kimin ne yapacağı belli olmaz" dediğini hatırlıyanlar, basın toplantısındaki bu sözlerinde herhangi bir çelişme görememişlerdi.

Bu basın toplantısından sonra, uluslararası kurumların raporlarında adı sık sık, Brezilya ve Arjantin gibi ülkelerle birlikte - ilgili raporlarda bu ülkelerden, durmadan borçlanan, aldığı borçların faiz ve taksitlerini ödeyemez hale gelen ve ekonomileri altüst olmasın diye, her defasında bir öncekinden daha da ağır şartlarla, tavizlerle borç aramaya çıkan ülkeler olarak bahsedilmektedir - anılmaya başlanan Türkiyede, birbuçuk yıla yakın bir zaman geçmiştir. Şimdi Türkiye, 1967 yılından başlamak üzere, beş yıl için, ekonominin tümünü kapsayan alanlarda, çok önemli temel tercihlerini yapmış bulunmaktadır.

"Amiral battı" ya devam !

Demirelin "Türk milleti istikbale bakmaktadır" diye başlayıp, "İkinci beş yıllık Plânda adam başına milli geliri hızlı ve devamlı artırmak ana hedef olarak ele alınmıştır. Bu yöndeki gayretler, sosyal adalete uygun ve karma ekonomi düzeni içinde gerçekleştirilecektir. Milli gelirin bu dönemde de yüzde 7 artırılması hedef olacaktır. Sanayileşmeye özel bir ağırlık verilecektir. İstihdam imkânları artırılacaktır. Toplumun beslenme ve sağlık şartlarını iyileştirmeye öncelik verilecektir. Köyde veya şehirde, gelirleri sadece ücretlerden doğan ve emekle geçinenlerin yaşama ve çalışma şartlarının iyileştirilmesi, geleceklerine güven veren bir düzen sağlanması üzerinde durulmuştur..." şeklinde devam eden, teminattan uzak sözleriyle Plânlama Teşkilâtına verdiği beş kelimelik direktifin karşılaştırılması, konu ile ilgilenenlere belki yararlı olacaktır.

AP'nin son koalisyonda 1 numaralı hükümet ortağı olduğu günlere kadar Plânlama Teşkilâtında "Amiral battı" oynamayan uzmanlar, bu karşılaştırmayı şöyle yapmaktadırlar :

1 — Demirelin direktif olarak Plâncılara uzattığı ikinci beş yıllık kalkınma Plânı model alternatifi, model dokümanında yer alan alternatiflerden altıncısıdır. Dokümanın 43. sayfasındaki tabloda gösterilen bu alternatif, yüzde 7 kalkınma hızı amacına göre hazırlanan alternatifler içinde, dış yardımlara en fazla bel bağlayanı, yurtiçi kaynaklarda en az geliştirme zorunluğunu öngöreni ve ithalât ikamesini en düşük tutanıdır. Yani, Demirelin seçtiği bu altıncı alternatif - Birinci beş yıllık kalkınma Plânı sonunda ekonomide sağlanan gelişmelerden sonra hangi alternatif olursa olsun, nisbî olarak birinci Plâna göre daha az oranda dış açığa dayanılacağı tabiidir -, yüzde 7 kalkınmaya göre kurulanların dışa en bağımlı olanıdır. Demirel ise, basın toplantısında "ikinci Plân döneminde de dış yardım alınacağını, fakat bunun birinci Plândakine oranla daha az önemde olacağını" söylemektedir. Çok kişinin anlayamadığı nokta ise, "birinci Plâna göre hazırlanan bütün alternatiflerde - olağanüstü yüksek bir kalkınma hızı düşünülmediği için -, ikinci Plân döneminde büyüyen milli gelir ve iç kaynaklar karşısında, dış yardımların nisbî öneminin azalmakta olduğudur. Azalma, Demirel hangi alternatifi seçerse seçsin, olacaktır. Önemli olan nokta, Demirelin en az azalmaya dayanan alternatifi seçmesidir.

2 — Bu alternatifte, nüfus artış hızı, Devlet İstatistik Enstitüsünün son nüfus sayımında bulduğu hıza dayanılarak, yüzde 2,5 olarak hesaplanmıştır. Bu durum, Hükümete, meseleleri olduğundan da daha pembe gösterebilme imkânı hazırlamaktadır. Yüzde 7 kalkınma hızından, nüfus artışı yüzde 3 hesaplanacak olursa, ancak yüzde 4 oranında bir imkân ve gelir artışı hızı sağlayabilecek olan halka, Hükümet daha kolayca bu imkânı sağlamış gözükebilecektir.

3 — Demirelin seçtiği bu alternatif - dış yardımlara fazla bel bağlamasının sebep ve belki de amacı budur -, yeni vergi koymak, vergi sızmalarını önlemek, yâni Çorumlu çöpçüler vergi kaçıramıyorlar diye işler biraz gevşek tutulan bazı çevrelerde tedbirler almak, Çorumlu çöpçüler vergi veriyorlar diye vergi vermek istemeyen büyük toprak sahipleri üzerinde tedbirler almak zorunluğu da yaratmamaktadır. İç kaynaklarda artış öngören - zaten bütün alternatifler öngörmektedir - alternatiflerin içinde en düşük artış öngöreni bu alternatiftir. Diğerleri 11 milyar, toplam beş yıl süreli vergi geliri artışı öngörmekteyken, bu alternatif 9 milyarla yetinmektedir.

Bu durum, "personel maaşlarına 2,5 milyar lira lâzım. Personel reformu hemen akla parayı getirmemeli" şeklinde konuşan, reforma niyeti olmadığı anlaşılan Demirelin, bundan böyle bu gibi konulara iltifat etmiyeceğini, memurlar için, en az geçim indirimi ertelemesinden muaf tutulacak diye söz verilen işçiler için bazı çevrelerin üzülmesinin düşünülmediğini göstermektedir.

4 — Demirelin seçtiği alternatife göre yapılacak ikinci beş yıllık kalkınma Plânı uygulandığı takdirde, 1972 yılında Türkiyenin dış açığı, yıllık olarak 2,1 milyar lira civarında değil, 2 milyar 460 milyon lira civarında olacaktır. Yani dış açığı azaltmak bütün alternatiflerde ortak amaçtır. Fakat Demirel, dış açığı en az azaltmayı öngören alternatifi seçmiştir.

Plâncılara da, bu yüzden, "amiral battı" oyununa hız vermekten başka yapacak iş kalmamıştır.

A. B. D.

Ezeli dert

Her yıl, koca Birleşik Amerika ülkesinin üzerine basan boğucu yaz sıcaklarıyla birlikte, Atlantiğin ötesinde yeni siyah - beyaz kavgalarının patlak verdiği haberleri gelir. Önceki yaz, bu kavgaların en şiddetlisi, New York'un ünlü Harleminde çıkmıştı. Geçen yaz ise Los Angeles'in Harlemi sayılan Watts bölgesinde kan gövdeyi götürmüş, sokak sokak verilen meydan savaşlarının yanında yangınlar ve yağmalar birbirini kovalamıştır. Bu yaz ise sıra önce Cleveland'e, ondan sonra da Şikagoya gelmiş bulunuyor. Bir aydan fazla bir süredir kısa aralıklarla bu şehirlerde siyahlarla beyazlar ve bunların her ikisiyle de polisler birbirlerine girmektedirler.

Görünüşe bakılırsa, üç yazdır büyük endüstri şehirlerine korkulu rüyalar gördürten bu kavgaların pek esaslı bir nedeni de yoktur. Harlemdeki olaylar, bir polisin, kendisine bıçak çektiğini ileri sürdüğü bir zenci delikanlıyı öldürmesi üzerine çıkmıştı. Watts olayları ise basit bir trafik suçunun birdenbire genişleyivermesiyle patlak vermişti. Cleveland ve Şikago olaylarına gelince, bunlar, sıcaktan bunalan zenci gençlerin yarattığı olaylardır. Bu kadar basit nedenlerden bu kadar büyük karışıklıkların doğması, kıvılcımın altındaki közlerin çapı bilinmeden, kolay kolay anlaşılır şey değildir.

Altı da bir, üstü de birdir..

Üstelik, üç yazdır patlak veren olaylarda dikkati çeken ortak bir nokta vardır. Bu olaylar, Birleşik Amerikada yaşayan zencilerin en hor görüldükleri, en zayıf durumda bulundukları Güney eyaletlerinde değil de, Kuzey eyaletlerinde patlak vermektedirler. Bu durum, yıllarıyıldır sürdürülmek istenen bir efsaneye, zencilerin yalnızca Birleşik Amerikanın ufak bir bölümünde ayrıma tâbi tutuldukları, geri kalan yerlerde beyazlarla eşit oldukları efsanesine kesin bir son verecek niteliktedir.

Gene aynı durum, zencilerle beyazlar arasındaki geçimsizliğin yalnızca kanunlar çıkarmakla giderilemeyeceğini de açıkça göstermektedir. Gerçekten, dış politika konularındaki bütün acemiliğine rağmen, tecrübeli bir iç politika kurdu olan Başkan Johnson, işbaşına geçtiği günden buyana siyahları hukuk alanında beyazlarla eşit duruma getiren önemli kanunlar çıkarmasını pek iyi başarmıştır. Bugün en güneydeki mahkemeler bile, zencilerin kanun karşısındaki eşitliğini kolay kolay çiğneyememektedirler. Fakat AKİS'in şimdiye kadar çeşitli defalar söylediği gibi, Birleşik Amerikadaki siyah - beyaz geçimsizliği bir kanun meselesi olmanın çok ötesindedir, bir sosyal ve ekonomik meseledir.

Dünyanın ekonomik bakımdan en kalkınmış ülkesinde yaşayan siyahlar, beyazlarla kendileri arasında bulunan ekonomik uçuruma bakarak, amerikan vatandaşlığının herkese aynı nimetleri getirmemesinden haklı olarak infial duymaktadırlar. Boğucu sıcaklarda beyazlar su başlarına koşarken, büyük şehirlerdeki milyonluk siyah kütlelerin kendi kapalı çevreleri içinde hayatın güçlükleriyle boğuşmaya devam etmeleri, zencilerde büyük iç kırıklıkları yaratmaktadır. Doğrusunu söylemek gerekirse, siyahların kazanç durumunun şu sırada her zamankinden daha iyi olduğuna şüphe yoktur. Bundan hattâ birkaç yıl öncesine göre, siyah amerikalı daha çok kazanmakta, daha iyi bir hayata yönelmektedir. Fakat siyahın hayatındaki bir iyileşmeye karşılık beyazın hayatında beş iyileşme vardır ve bu yüzden, iki renk arasındaki uçurum gün geçtikçe azalacağına, hızla genişlemektedir.

Bir sınıf çatışması mı?

Öteyandan, zencinin, yavaş da olsa, iyileşen hayatı, düşük gelirli beyaz amerikalıyı çok ürkütmektedir. Bugün Birleşik Amerikada önemli bir beyaz proletaryanın bulunduğuna hiç şüphe edilemez. Siyah adamın hayat şartları iyileştikçe, bu proletarya kendi çıkarlarının tehlikeye düştüğünü görmektedir.

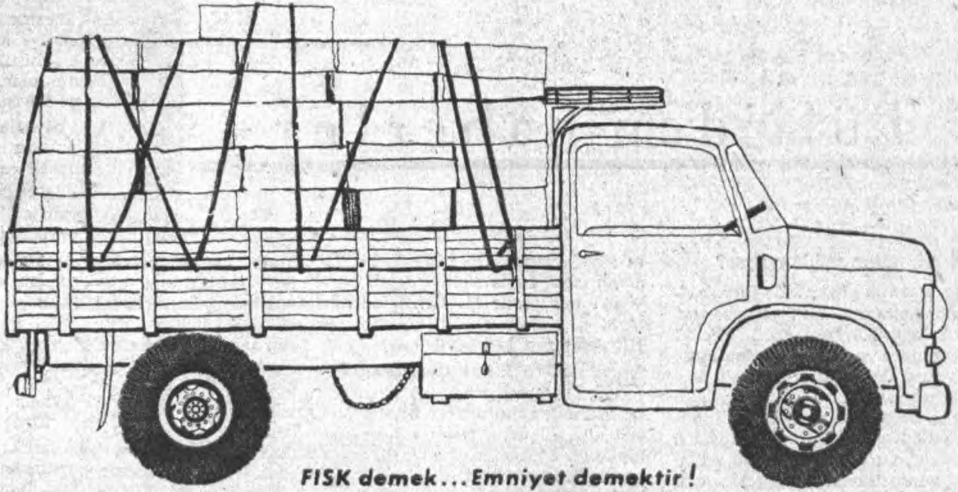
Gerçekten, siyahların hayat şartlarında görülen iyileşme, geniş bahçeler içinde ve şehirlerin dışında yaşayan, ekonomik hayatın kilit noktalarında bulunan yüksek gelirli beyazı tehdit etmemektedir. Onun içindir ki zencilerin sosyal ve ekonomik eşitliğini savunanların başında bu gibiler gelmektedir. Yüksek gelirli beyaz pek iyi bilmektedir ki, siyah adamın hayatındaki düzelme ne kadar çok olursa olsun, zencinin bugün içinde bulunduğu çukurdan kendi yanına kadar yükselmesi hayale bile sığacak birşey değildir. Fakat düşük gelirli beyaz için durum aynı görünmemektedir. Siyah adam,

durumunu biraz biraz düzelttikçe, gözlerini düşük gelirli beyazların yaşadığı mahallelere, çalıştığı işlere, dolaştığı kızlara dikmektedir.

Birleşik Amerikada birkaç gün kalmış bir insan bile, eğer gözlerini iyi açmışsa, siyahların yıllarıydır sıkışıp kaldıkları kapalı çevrelerden, Harlemlerden, Watts'lardan nasıl düşük gelirli beyazların oturduğu mahallelere atlamaya başladıklarını hiç zorluk çekmeden görmektedir. Düşük gelirli beyaz, siyahlarla karışmak istemiyorsa, biraz daha iyi bir yere göçmek zoruyla karşıkarşıyadır. Beyaz proletaryayı siyahlarla karışmaktan korkutan etkenlerin başında da, hic şüphesiz, cinsel duygular gelmektedir.. Zor ve yorucu bir günden sonra evine dönen az gelirli beyaz adam, siyahlarla karıştıkça, karısını veya kızını, fizik bakımdan kendisinden üstün ve iş bakımından kendisi kadar titiz olmayan bir adamın koynunda bulmaktan son derece endişelidir.

Dahası var: Siyah, beyaz proletaryanın sadece evi ve ailesine karşı bir tehlike değildir. Şimdiye kadar zaten en kötü işlerde en düşük ücretlerle çalışmaya alışmış olan zenciler, hiç değilse daha iyi bir işte çalışabilmek amacıyla, beyazlardan daha düşük ücretlerle onların işlerine adaylıklarını koymakta ve çok defa, ucuz işgücü peşinde koşan işverenler tarafından tercih edilmektedirler. Bunun da Amerikanın beyaz ve siyah fakirleri arasındaki geçimsizliği şiddetlendiren bir etken olduğuna hiç şüphe yoktur.

Bütün bunlardan da bir kere daha anlaşılmaktadır ki, bugün Birleşik Amerikanın en büyük iç derdi olan siyah - beyaz çekişmesi öyle kolay kolay giderilecek türden değildir. Tam tersine, eğer devlet eliyle ekonomik ve sosyal tedbirlerin alınmasına gidilmezse, kısa zamanda daha da büyüyecek, gangrenleşecektir. Amerikalılar derdin giderilmesini, faziletine o kadar inanmış göründükleri serbest teşebbüs sisteminin işlemesine bırakırlarsa, günün birinde milli bütünlüklerinin tehlikeye düştüğünü görüp şaşırmamalıdırlar.

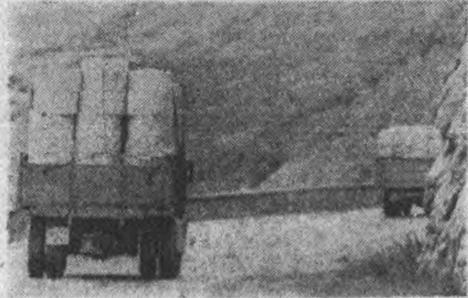
Süper kauçuk POLI-B ile imal edilen FISK lâstikleri daha fazla emniyet sağlar!

Karayolu ile yapılan nakliyatın artmasına paralel olarak ağır tonajlı vasıtaların da sayısı süratle çogalmaktadır. Bu vasıtalarda kullanılan lâstiklerin de daha sağlam yapılı ve tam takviyeli olması zaruridir

Fisk lâstikleri fazla yüke, sarsıntılara ve en sert darbelere karşı çok dayanıklıdır.

Geniş tabanı, dişlerinin özel şekli ve yumuşak yanakları sayesinde Fisk her türlü yola kolaylıkla intibak eder. Vasıtanızın motorunu yormadan tam çekiş sağlar.

Fisk, kolay ısınmaz. Münhasıran naylon ipliklerle imal edilen Fisk, kilometreleri aşarken can ve mal emniyeti bakımından her an güvenebileceğiniz lâstiktir.

Rampalardaki virajlarda her zamandan fazla ihtiyatlı olmak lâzımdır. Eğer vasıtanıza kaliteli lâstikler takılı ise seyahatiniz daha emin geçecektir.

FISK

Çocuklu lâstik FISK yolculukta emniyettir

Tüli'den haberler

Tatil mi, nabız yoklama mı?

Sıcak Ağustos günlerinde birçok elçimiz Ankarada tatil yapıyor. **Efdal Deringil, Kâmran Acet, Necdet Kent** geldiler ve gittiler. **Hasan İstinyeli** ve eşi de İstanbulda tatil yaptıktan sonra Ankarada birkaç gün geçirip, Bangkoka döndüler. Şimdi sıra **Şadi Kavurda.** 15 Ağustosta o da geliyor. Yurt dışındakilerin, memleketi ve dostlarını özlemelerinden daha tabiî bir şey olamaz. Tatil için İstanbula gelmeleri de çok olağan. Ama, tatil günlerinden bir kısmını Bakanlık koridorlarında geçirmelerine bakılırsa, bu tatillerin nabız yoklama gibi bir amacı da var. Yeni kararnamede transferler yapılırken, kim nereye gidecek, kim yerinde kalacak diye merak ediyorlar. Yalnız Paris Büyük Elçimiz **Namık Yolga** Ankaraya gelmedi. Gelişinin herhangi bir yoruma uğramasını istemiyor, Paristen bir yere aktarılırsa, hiç bir itirazda bulunmayacağını söylüyormuş. Doğrusu da bu. Önemli olan, Paris elçiliği değil, Türkiyeyi her yerde iyi temsil edebilmek.

Bir tanışma kokteyli

Yeni İsviçre Elçisi **Marcionelli** ve eşi, bir tanışma kokteyli verdiler. Dışişlerinden, kordiplomatikten birçok kişi, Elçiliğin güzel bahçesinde toplandı. Dışişleri ailesi tatil havasında, kadrosu hayli eksilmiş. Bu hafta **Halûk Kura, Sadun Terem, Talât Kulay, Yalçın Kurtbay** ve eşleri de izinlerini aldılar, şıklık ve güzellik kadrosu hayli yavanlaştı. İsviçre sefiresi orta yaşlı, beyaz saçlı, hoş bir kadın. Türkiyeyi çok sevmiş. Tatil için kızı da Ankaraya gelmiş, protokol görevleri dışındaki saatlerinde anne - kız Yenişehirde, Ulusta ve Kalede Ankarayı tanımağa çalışıyorlar.

Yaz bekârları

Golf Klübü artık iyice tenhalaştı. Akşamları yaz bekârları çoğunlukta. Ankaranın en serin köşesinde yalnızlıklarını unutmak için bol bol briç oynuyorlar. Klübün sosyal işlerini yöneten kadınlardan **Uğurcan Özberki,** yaz akşamlarının durgunluğunu gidermek için bazı çarelere başvuruyor ama, gecelerin istenildiği kadar hareketli geçtiği söylenemez. Geçen akşam, Uğurcan Özberkinin daveti üzerine, midye tavası yemek için Golf Klübe gidenler hafifce hayal kırıklığına uğradılar. Klübün yaz bekârları arasına artık, **Cihat Renda** da karıştı. **Beraet Renda,** Amerika Dışişleri Bakanlığının davetlisi olarak bir yolculuk yapıyor. Washington'da, New-York'ta bir süre kalacak, Türkiye üzerine konferanslar verecek. Çokları, "Amerika Dışişleri niçin başka kadını değil de Beraet Rendayı davet etmiş?" diye merak ediyorlar ama, Renda ailesinin türk - amerikan dostluğunu desteklemekte gösterdiği gayreti bilmiyorlar herhalde.

İsviçre Elçisi ve eşi bir toplantıda
Ankarada sıcaklar

Klübün yaz bekârları arasında **Aydın Tanbay** ve **Hikmet Pirinççioğlu** da var. Hafta sonlarında İstanbula gidiyor, dönüşte arkadaşlarına havadis veriyorlar.

Mutluluk dedikleri

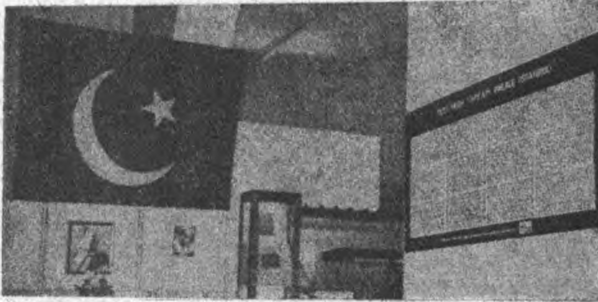
Türk opera tarihinde de, türk politikasında da adı çok geçen kadınlardan soprano **Ayhan Aydan** yaz aylarını Çeşmede geçiriyor, Egeli dostlarıyla yalnızlığını unutmağa çalışıyor. Aydan, geçtiğimiz hafta takvimden bir yıl daha kopardı, yakın arkadaşlarıyla birlikte doğum gününü kutladı. Doğum partisini haber alanlar da Ayhan Aydanın hayatının bilânçosunu yaptılar ve hiç bir şeye karar veremediler. Aydan güzeldi, gençti, sanat yolunda çok parlamış bir yıldızdı, aşk yolunda çok sevilmiş bir kadındı, mertlik yolunda büyük ve parlak imtihanlar geçirmişti. Ama, anlaşılan, bunların hiç biri bir insanı mutlu etmeğe yetmiyor. Zira, doğum yıldönümünde Aydanın yüz çizgileri yalnızlık ve hüzünle gerilmişti.

Hareketli bir bahçe

Türküler kraliçesi **Muzaffer Akgünün** gelişi, Ankaranın yüksek tansiyonlu gecelerine başka bir canlılık verdi. Gençlik Parkındaki Japon Bahçesi her gece ağzına kadar doluyor. Bahçeyi dolduranlar arasında da gençler çoğunlukta. Kundakta çocuklar, Muzaffer Akgünün türküleriyle uyuyorlar, küçük bebekler, sahneye koşup, yeni türküler söylemesini istiyorlar. Çok istenen türkülerin başında "Kışlalar" geliyor. Bu türkü söylenirken, Japon Bahçesinde başka bir hava esiyor. Bahçenin erkek yıldızı ise **Celâl Şahin.** Şahin politik ve sosyal hayatımızı canlandıran esprileriyle parkı kahkahalara boğuyor. TRT Osman, Alican, dostumuz Amerika, Johnson, CHP, AP esprilerinden sonra yükselen alkışlar, Ankaranın nabzını yoklamak isteyenlere iyi bir yol gösterebilir.

Sanki dağ başı..

İstanbulun yeni sayfiyesi Bayramoğluna ait bir tatil hikâyesi, dinleyenlerin tüylerini diken diken ediyor. Yazı Bayramoğlunda geçiren Ankaralı **Alsan** ailesinin küçük çocukları bir kaza geçirmiş, başını kalorifer demirine çarpmış, yaralanmış. Anne ve baba o anda çocuğun yanında değillermiş. Oteldeki dostları kazayı öğrenip telâşlanmışlar. Çünkü bu mahallede doktor, eczane veya ilk yardımla ilgili hiç bir şey yok. Yakın bir hastahaneye gidinceye kadar yarım saatlik yol lâzım. Sonunda yine, Ankaralı doktorlardan **Süha Gogen,** bir dikiş iğnesiyle ipliği suda kaynatıp, çocuğun çığlıkları arasında, yarayı dikmiş. Çocuğun canı nekadar acıdı, orasını Allah bilir, fakat Süha Gogen, ku kadar ilkel bir ameliyatı İstanbulun en modern sayfiyesinde yapmakla nekadar övünse azdır!

MATBAACILIK — Ajans - Türk Matbaasında orijinallerine uygun olarak basılan türk seramiklerine ait sergi bundan dört ay kadar önce Karaşi Üniversitesiyle, Pakistan Sanat ve Resim Enstitüsünde açılmış ve büyük bir ilgi görmüştür. Sergide teşhir olunan ve Karaşi Üniversitesine hediye edilen Topkapı Sarayı, Hürrem Sultan Türbesi ve Mevlâna Türbesi gibi çini röprodüksiyonlarından kurulu panolar, Karaşideki Pakistan Milli Müzesinde geçen hafta yapılan bir törenden sonra, müzenin sanat şaheserleri salonuna da konmuştur. Resimde, Pakistan Milli Müzesindeki Ajans - Türk köşesi görülmektedir.

Sosyete çoğalıyor

Sosyete, nüfus plânlamasını desteklemiyor, tam tersine, doğumları şampanyalarla kutluyor. İstanbulun ünlü doktorlarından, özellikle hanımların çirkin burunlarını tamir etmekle tanınan **Erdoğan Konuk,** karısı **Serpil**in bir oğlan doğurmasını nasıl kutlayacağını bilemedi. Hastahaneden çıkış günü, yakın arkadaşlarından **Dr. Selçuk Kanatlıyı, Faruk Berker** ve eşini çağırarak bir şampanya partisi verdi. Küçük **Ahmet Sadi Konuk** da şampanyaların köpürüşünü ağlıyarak seyretti.

Aristokrasi tamam...

Yaz gelince Boğaziçini renklendiren **Prenses Hanzade - Neslişah** grupu, Boğazlıların gözünü parlatmağa başladı. Hanzade Sultan, bazı akşamlar klüplere, özel partilere, sefaretlere de geliyor, İstanbulun aristokrasisi tamamlanıyor. Hanzade Sultanın bu yaz biraz mesafeli bir görünüşü var: geçen yaz İstanbulun sosyetik hayatına biraz fazlaca karıştığı, adı gazetelere fazlaca geçtiği için pişman görünüyor.

Leyleği havada görmüş

Ajans - Türkün sahibi **Necdet Evliyagil,** bu yıl leyleği havada görmüş olacak. Üç ay kadar önce Türk Parlâmento Heyetiyle gittiği Arabistanda "hacılık" ünvanını almıştı. Şimdi de, Pazar günü, Uzak Doğu ve Amerika gezisine çıkıyor. Bu uzun geziyi, Balıkesir milletvekili **Dr. Ahmet İhsan Kırımlı** ve Aydın milletvekili **İsmet Sezgin**le beraber yapacak. Dr. Kırımlının başkanlığındaki heyet Rookfeller'in dâvetlisi olarak dünyayı dolaşacak. İran, Pakistan, Hindistan, Çin, Filipinler, Kore, Japonya ve Honolulu üzerinden Amerika...

Bir gazeteci evlendi

Gazeteciliğe bir süredenberi paydos diyen, Öncü Gazetesinin hızlı muhabirlerinden **Teoman Okaygün** de nihayet, mutluluğu evlilikte arayanlar arasına katıldı. Haftanın başında Salı günü, saat 15.00 de, Altındağ Nikâh Dairesinde yapılan törende **Serpil Ayyıldız (Okaygün)** ile Teoman Okaygünün çok tatlı bir halleri vardı. Törende bir hayli de basın mensubu göze çarpıyordu. **Numan Esin, Niyazi Ağırnaslı, Muzaffer Erdost** da dâvetliler arasındaydılar. Teoman Okaygünün tanıklığını **Erdoğan Başar**, Serpilinkini **Dayı Ahmet** yaptı.

Moda

Saçı uzun, eteği kısa

Sıcak bir gündü. İstiklâl Caddesi sıcaktan kaynıyordu. Alışverişlerini bitiren kadınlar, iş yerlerinden çıkan erkekler, yolları Beyoğluna düşen yaşlılar ve gençler, bitkin adımlarla, bu sıcaktan bir an önce kurtulmağa, evlerinin serin avlusuna, bahçesine veya terasına, deniz kenarında bir gazinoya gitmeğe çalışıyorlardı. Birden, herkesin gözü dört açıldı, herkes olduğu yerde kalakaldı. Mini etekli genç bir kadın, İstiklâl Caddesinden geçiyordu. Sıcaktan herkes kadar rahatsız olmadığı da çok rahat hareketlerinden kolaylıkla anlaşılıyordu. Tabii Brigitte Bardot değildi ama, dizlerinin en az bir karış yukarısında biten, parlak sarı, dümdüz, hafifce evaze, mendil etekliğini kendisine oldukça yakıştırmıştı.

Bir başka kadın yarı gıpta, yarı öfkeyle ona baktı:

"— Utanmaz!" diye söylendi.

Yaşlı bir adam durdu, terini silerken, bu modern Havvayı seyretti: Eteği ne kadar kısa ise, saçları da o kadar uzundu kâfirin!..

İstiklâl Caddesinde veya Ankaranın Kızılayında garip kaçan bu kıyafet, Büyükadada, Suadiyede, şık sayfiye yerlerinde pekâlâ geçiyor, hattâ hoşa gidiyordu. Büyükadada, çıplak ayaklı, mini etekli bir genç kadın, "Plâjda bikininin her çeşidi, dantel mayolar filân giyilirken, mini eteğin günahı nedir?" diye soruyordu. Hem, genç kadın çok iyi hatırlıyordu: Annesi de vaktiyle böyle kısa şortlarla dolaşırdı. Mini etek, kısa şortun eteği idi. Etek ise kadına pantalondan çok daha fazla yakışıyordu.

Tam yazlık

Mini etek giyilsin - giyilmesın, beğenilsin - beğenilmesin, tam yazlık yerlerde özel kıyafetlerin lüzumlu olduğu bir gerçektir. Bu yıl özellikle gençkızlar arasında çok tutunan bir kıyafet, şort tipinde, kemerli minimini eteklerle, bunları tamamlıyan uzun kollu, şık bir şömizye blûzdur. Bu tip spor bir mini etek, bazan blûcin kumasından da yapılmaktadır. Yine dizden bir karış yukarda biten, dümdüz, gecelik tipi entariler sayfiye yerlerinde, gençkızlar için sevimli kıyafetler olmuştur. Bu kadarına cüret edemiyenler için, dizden üç - dört parmak kısası da geçer akçedir. Ama, moda sadece gençkızlar için değildir. Sayfiyeye giden her kadın yeni, genç, neşeli, değişik giyinebilir, herkesin bu konuda uygulayabileceği modeller vardır. Meselâ, herhangi yaşta bir kadın, bir sayfiye yerinde, güneşte güzel duracak, iç açıcı, parlak renkler giymeli, gök mavisinden, çingene pembesinden, parlak sarılardan çekinmemelidir. Kiloları oranında canlı, büyük veya küçük desenli basma ve ketenlerden kaçmamalı, saçları kısa ise uygun bir küpe, uzunsa iç açıcı bir eşarp kullanabilmeli, modern sandallarla hem rahat etmenin, hem şık olmanın yolunu aramalıdır.

Meselâ bu yıl, mini etekler kadar moda olan bir kıyafet de, çiçekli pijama tipi, paçası bol pantalonlar ve yine böyle, renkli çiçekli kumaşlardan yapılmış, bermuda tipi, dar, fakat dize kadar uzanan şortlardır. Tabii, bunları giyinebilmek için de ince yapılı olmak lâzımdır. Fakat iç açıcı, yaz renkleri taşıyan bir buruşmaz dakron kumaş ile her kadın kendi tipine ve yaşına uygun yaz elbisesi yapabilir. Mesele, iç açıcı, rahat ve serbest yaz havasına girebilmek, şehir elbiselerini bir süre dinlendirmektir.

Dekorasyon

Bahçe stili

Dekorasyon modasında son zamanlarda çok sözü geçen bahçe stili, aslında, kırlık yerlerde, ufak bir yaz evi olanlar için, yazın kiraladıkları bir evi zevkli bir şekilde hafif eşya ile döşemek istiyenler için ortaya atılmış, fakat kısa zamanda bahçeden kışlık eve de girmiş ve âdeta moda haline gelmiştir. Evlenir evlenmez ağır eşya satın alamıyan gençler, yetişmekte olan gençkızlarına veya delikanlı çocuklarına ekonomik bir şekilde şirin bir oda hazırlama kaygusuna düşen anneler, yazın terkedemedikleri kışlık evlerinin bir köşesine, balkonuna veya camekânlı odasına serin bir manzara vermek, tabiatı evin içine almak isteyen kimseler "bahçe stili"ni çok çabuk benimsemişlerdir. Bunun bir avantajlı tarafı da, bu hafif eşyaların yerini ağır eşyalar aldığı zaman, bunların ziyan olmaması, terasta, bahçede evin konforunu ve güzelliğini tamamlamasıdır. Hattâ bunların bir kısmı otomobilde seyyar eşya olarak da pikniklere, gezilere gidebilmekte, çok çeşitli işler görmektedir.

Çiçek gibi odalar

Şu halde, birkaç metre basma, temiz şekilde boyanmış açılır - kapanır birkaç tane lâke bahçe koltuğu, aynı tip bir masa, açılır - kapanır bir kitaplık, yeni evliler için veya kış evlerine yazdan bir manzara vermek istiyenler için mükemmel ve yeter bir malzemedir. Yalnız, bu tip döşemenin başlıca şartı, duvarları ve odanın diğer kısımlarını bu bahçe stiline uydurmaktır. Meselâ perdeler muhakkak içaçıcı, yazlık, hafif basma tipi perdeler olmalıdır. Pastel renklerde karolular veya modernize edilmiş çiçekli kretonlar, ağacı ve ormanı hatırlatan renk ve desenler, göğü katırlatan maviler bu iş için biçilmiş kaftandır. Odada muhakkak, ayrıca yeşillik, itinalı bir yere yerleştirilmiş bir saksı, duvarda uygun bir tablo bulunmalıdır. Tablonun değerli bir eser olması şart değildir, röprodüksiyon da olabilir. Hattâ renkli, canlı çiçek ve yeşillik fotografları da olabilir, fakat dekor, renk bakımından, tamamlayıcı unsur bakımından bahçe stiline uygun olmalıdır.

Meselâ böyle, beyaz lâke bahçe koltukları ile döşenmiş bir odada duvarlar gök rengi, yerdeki ince halı veya dokuma çimen rengi yeşil olabilir. Balkona açılan kapı içeriden bir tip pancurla muhafaza edilebilir.

Hiyanet Çemberi

Bir süredir âdet edindim : her gittiğim yerde muhakkak halk kitaplıklarını ziyaret ediyorum. Oldukça zengin ve güzel halk kitaplıklarımız var. Hoş, bugüne kadar hemen hemen hiçbirisinde okuyan bir vatandaşa rastlamadım ya... Tabii, bu bir eğitim meselesi. Şimdilik kitaplıklarımız raflardan, okuma masalarından ve sandalyelerden, bir de, iyi yetişmiş, diplomalı memurlardan ibaret. Bunlar kitapları gerekli şekilde tanzim etmişler, herhangi bir vatandaşa istediği araştırmayı yapmak üzere yol gösterebilecek durumdalar. Dediğim gibi, tek noksanları, yeteri kadar okuyucu. Ama, benim derdim bu değil. Ben kitaplıklara, buraya gönderilen dergi, gazete ve öteki yayınları görmek için gidiyorum. Bugüne kadar da hiçbir sürprizle karşılaşmadım; Kapıdan girer girmez, vatandaşı ilk karşılayan gazete, Dünya Gazetesi! Artık vapurda, trende, yolda ve evde hiçbir vatandaşın elinde göremediğiniz bu gazete, halk kitaplıklarında bol bol mevcut. Onu Son Havadis ile Yeni İstanbul gazeteleri izliyor. Milli Eğitim Bakanlığı aracı olmuş; gazete alma imkânından yoksun, kitaplığa gazete okumaya giden vatandaş, bu üç gazete sayesinde, memlekette olup bitenleri öğreniyor, bilgi sahibi oluyor! Halbuki eskiden âdetti: bu gibi yerlere tarafsız gazeteler gönderilirdi.

Tabii, bu konuda, Milli Eğitim Bakanlığını birazcık anlamak mümkündür. Çünkü AP İktidarının bugünkü tutumu karşısında bir tek tarafsız gazete kalmamıştır. Memleketin büyük ekonomik ve sosyal sorunlarına eğilen, günlük haberleri bu açıdan değerlendiren bütün tarafsız gazeteler AP yöneticilerine göre İktidarın karşısındadırlar. Halkı bu komünist yayınlardan korumak ise elbette ki Bakanlığın görevleri arasındadır!

Mesele, halk kitaplıklarının süreli yayınlar bölümünde daha da ciddi bir hal almakta, "Bayrak", "Yol" ve bunlar gibi, memleketi kamplara ayırıcı, devrimciliğe, Atatürk ilkelerine karşı yayınlar yapan çeşitli dergiler, "Komünizme Karşı Türk Basını" gibi, gerçekleri tahrif eden yüzkarası yayınlar, süreli yayınlar bölümünde boy göstermektedir. Bunlar, Türkiyeyi karanlıklara doğru götürmek isteyen programlı ve ısrarlı bir politikanın nasıl cüretle yürütüldüğünün açık delilleridir. Söz ve fikir hürriyetine saygı duyanların, bu gibi yayınların bir ölçü dahilinde yapılmasına mutaassıp bir şekilde karşı koymaları, kanunların sınırını aşmıyan bir sağ yayının kanunla durdurulmasını istemeleri elbette ki mümkün değildir. Bizi üzen ve ilgimizi çeken taraf, bu tip yayınların, bilindiği gibi, kısmen devlet müesseseleri, kısmen devletin desteklediği ve yaşattığı dernekler tarafından satın alınıp, büyük çapta ve program dahilinde memleketin en kuytu köşelerine kadar gönderilmesidir. Halk kütüphaneleri, okullar, kuran kursları, çeşitli müesseseler bu yayınların istilâsına uğramıştır.

Yine meselenin çok ilginç bir tarafı, yayınların finansmanının nasıl sağlandığıdır. Memleketi zehirleyici, yıkıcı, bölücü yayınlar bugün alışılmamış bir bolluk içindedir. Bunların bir kısmının dış memleketlerde basıldığı bile söylentiler arasındadır.

Dikkat edilecek olursa, bu zararlı yayınların, milleti uyandıran, memleketin ekonomik ve sosyal dertlerine çare arayan, büyük sorunları halka indirmeye çalışan yayınların meydana çıkıp, özelikle gençler arasında tutunmağa başlamasından sonra bollaştığı görülecektir. Bunun bir anlamı olmak gerekir.

Türkiye 27 Mayıs Devriminden sonra plânlı kalkınma ile yepyeni bir devreye girmiş, türk milliyetçiliği bilinçli bir kimlik kazanmış, az gelişmişlikten kurtulmanın çıkar yolu olarak da akıllı ve bağımsız bir dış politikanın ne derece zorunlu olduğu anlaşılmış, Türkiyenin ekonomik sorunlarının ise ancak bilimsel yoldan ve bu bilinçli milliyetçiliğe dayanılarak çözümlenebileceği gün ışığına kavuşmuştur. İşte, istenilmiyen budur! Bu uyanış, milliyetçilik ışığı altında doğacak bu birlik istenmemektedir. Türk çocuğunu Atatürk okulundan kuran kursuna geri çeviren, onu yeniden elifbaya yönelten, halkı bol miktarda yalancı ve gerici yayınlara boğan, dinini bölen, mutaassıp inançlarla onu birbirine düşman etmeye çalışan kara kuvvet, bugün Türkiyenin dört bir köşesine el atmıştır, sistemli bir çalışma içindedir. Bu yayınların malî kaynaklarını arayıp bulmak, bugün, ilk görevimiz olmalıdır.

Jale CANDAN

Bu, hem odayı serin tutar, hem de odaya bahçe manzarası verir. Güzel bir saksıda renkli bir çiçek ve modern tipte uzun saksılara dikilmiş çimler, odanın bahçe manzarasını tamamlayacaktır.

Odanın bir başka köşesinde ise, üstü mermerli, demir ayaklı, uzunca bir masa, demir ayaklı taburelerle şirin bir yemek köşesi olabilir. Masanın ucu duvara dayanır ve bu kısmın üstüne bir de aplik şeklinde fener konulursa, 1900 modeli bir gar büfesi meydana getirilmiş olur. İlerde bu masa, bahçede, balkonda veya terasta çok iş görecektir, şimdilik eve değişik bir dekor getirmiştir. Bu buluşu herkes sevecektir. Bu dekora uyacak olan resim, bir Toulouse Lautrec röprodüksiyonudur ve o devri en mükemmel şekilde canlandırır.

Gene bir gençkızın veya yetişmiş delikanlının odasını, ilerde balkonda kullanılacak demir ayaklı bez koltuk veya canlı renklerle boyanmış açılır - kapanır demir sandalyeler, yastıklarla zenginleştirilmiş açılır - kapanır tahta şezlong ve bu tip tabureler en mükemmel şekilde süsliyecek ve bu odalara, mevcut eski eşyalardan çok daha fazla hava verecektir.

GÜNEŞ ŞEHRÎ ANTALYA'DA

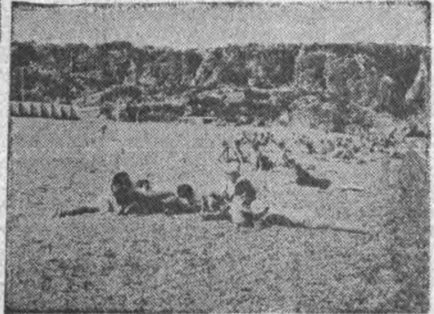
MOTEL SABO HİZMETİNİZDE

- Şahane manzara ve güneş
- Ytong isveç mamulâtı yapı malzemesi kullanılmış, tam konforlu, sıcak geçirmez lüks yatak odalı
- Nefis balık ve fevkalâde yemekleri, her akşam Miserables orkestrasıyla devamlı müzik

KONFORLU MOTEL ODASININ GÖRÜNÜŞÜ

Plaj

Camping

MOTEL SABO

ANTALYA

REZERVASYON İÇİN TEL : 24 44

(AKİS: 264)

Türkiye

Bitkisel hayatlı sinema

Elli yaşını geçkin olan türk sineması, bitkisel hayattan bir türlü kurtulamadı. Ne hayati belirtilerini tamamiyle kaybediyor, ne de yıllık 200 film yapımıyla kendisine dünya sinemasında yarım düzine ülkenin arasında yer sağlıyan "yalancı" canlılığı gerçek canlılığa çevirebiliyor. Sinemamız, elli yıldanberi, bir ayağı Birleşik Amerikada, öbür ayağı Meksikada sınır çizgisi üzerine koşan Şarlo gibi, var olmak ile olmamak sınırı üzerinde yol almaktadır.

Elli yıldır süregelen ve daha bir hayli de süreceğe benziyen bu bocalamanın temelinde az gelişmişlik yatmaktadır. Sinemanın belli bir toplumun çeşitli alanlardaki durumlarının muhasebesini yaparak, sonunda, fizikteki bileşik kaplar gibi, tek bir ortalama düzeye getirdiği sık sık belirtilmiştir. Bazıları, herhangi bir sanat alanındaki bazı çıkışları, bazı başarıları ele alarak, sinemanın neden aynı ilerlemeyi göstermediğini sorar, hattâ buna şaşarlar. Oysa, bunda şaşacak hiç bir şey yoktur. Sinema tek bir sanat değil, bir çeşit sanatlar bileşimidir. Sinema yalnız sanat değil, aynı zamanda endüstridir. Bir tek insanın işi değil, bir çok kimsenin elbirliğiyle çalışmasının ürünüdür. Nihayet sinema, öbür birçok sanatlar gibi sınırlı sayıdaki alıcıya değil, milyonlarla sayılmak gereken alıcıya hitabetmek zorundadır. Böylece, bir tek filmin başarısı, gerçekte bir toplumun edebiyat, müzik, şiir, bale, opera, tiyatro, resim, mimarlık... gibi çeşitli sanatlardaki başarı derecesine, teknik alanda belli bir noktaya erişmiş olmasına, belirli bir gelişme noktasına ulaşmış endüstrinin varlığına, belirli bir kültür seviyesine yükselmiş ve ulusal bir sinemayı besliyebilecek sayıda alıcının bulunmasına bağlıdır. Az gelişmiş bir ülke, bu şartlardan birini veya birkaçını bazan biraraya getirebilir. Hepsini biraraya getirebilmesi ancak kırk yılda bir rastlanan bir mûcizedir. Az gelişmiş ülkelerin sinema alanında bir varlık gösterememesi veya kuyruklu yıldızın görünmesi kabilinden tek tük büyük eser ler vermesi bu yüzdendir.

Sinema kültürü deyince..

Az gelişmiş bir ülkede sinemanın eksikliğini en çok duyduğu şey, genellikle kültür, özellikle sinema kültürüdür. Gerçekte bu da, toplumun belirli bir ekonomik gelişmeye erişmiş olmasına bağlıdır. Ama, bazan eski ve parlak bir uygarlığın mirasçısı olmak gibi imtiyazlar, toplumları bir dereceye kadar bu bağlılıktan kurtarır. Tabiî bu gibi durumlarda, söz konusu toplumun az gelişmişlikten kurtulma çabası içinde olması, buna istekli bulunması yine de gereklidir. Yoksa parlak ve eski bir uygarlık geçmişi olmak bile bu toplumları bu yönden kurtarmıyabilir. Şu halde, belli bir ülkenin sinemasının az-çok varlık gösterebilmesi, o ülkedeki genel kültür seviyesiyle sinema kültürüne sıkısıkıya bağlıdır. Sinemayı zeytinyağı, sabun, konserve... gibi sadece bir endüstri konusu olarak gören sinemacılarımız için kültür kelimesinden daha yaban, daha korkunç bir şey yoktur. Sinemacılarımızın bu kelimeyi işittikleri zamanki yüz ifadeleri, insana, "ne zaman kültür kelimesini işitsem, tabancama sarılırım" diyen nazi kodamanını hatırlatır. Bir bakıma, yapımcıların bu tutumu, kendi açılarından haklıdır. Çünkü bunların sinema anlayışları, az gelişmiş ülkelerdeki alıcının -yani seyircinin- durumuna uygun olarak belirlenmiştir. Okuma-yazma bilenlerin oranı son derece düşük, genel kültür seviyesi çok aşağılarda dolaşan bu seyirci için, standartlaşmış endüstri kollarında olduğu gibi, ancak belli kalıplara göre imal edilmiş endüstri ürünleri' geçerlidir. Anlaşılmıyan yön, bu görüşe, yapımcıların yanısıra, "bir şeyler yapmak"

çabasında olan veya olduklarını iddia eden sinemacıların da katılmasıdır. Bunu şöyle de ifade etmek mümkündür : Sinemamızın bugünkü durumundan kurtulabilmesi için yapımcısı, yönetmeni, oyuncusu, aydını kafa yormağa başladıkları vakit sinema kültürü meselesini ya hiç akla getirmemekte, ya fazla önemsememekte, ya da bunun gerçekleşmesinin çok güç ve uzun vadeli olduğunu öne sürerek, bu yoldaki çabaları hep ertelemek istemektedirler. Sinema kültürünün en azından gerekli sayıdaki insanlara yayılmasının hem güç, hem de uzun vadeli bir iş olduğu doğrudur. Ama, işte asıl bundan dolayıdır ki, bunu ertelemek şöyle dursun, özellikle öne almak, her fırsattan yararlanarak, bu yolda çaba harcamak gerekir.

Olmazsa olmaz

Sinema kültürü, hem sinemacılar ve hem de seyirciler yönünden herhangi bir sinemanın varlığı için "olmazsa olmaz" niteliği taşımaktadır. Sinema ancak sinema kültürünün var olduğu, ağırlığını duyurduğu bir ortamda meydana gelebilir, gelişebilir. Sinemanın yapısı da, sinema endüstrisinin yapısı da, en azından bir sinema kültürünün yerleşmiş olmasını zorunlu kılar. Sinemanın "kolektif" bir sanat olduğu sözü boşuna değildir. Bu, hem sinemada yaratma işi yönünden, hem de bu yaratma ürününün sürümü yönünden, doğruluğu iki kere sınanabilen bir sözdür ve her şeyden önce, sinema kültürü ile ilgilidir. Yaratma yönünden doğruluğunu ortaya koymak çok basittir: Öbür birçok sanattakinin aksine, sinemacı ne kadar usta, ne kadar işinin eri olursa olsun, hattâ, isterse bir deha olsun, başkalarının yardımına, çabasına, elbirliğine muhtaçtır. En usta bir yönetmen bile dekorcusu, görüntü yönetmeni, kurgucusu, lâboratuvarcısı, oyuncusu, senaryocusu ile, kendi alanlarında en azından belli bir ustalığa erişmiş çalışma arkadaşları topluluğu olmaksızın hiç bir şey yapamaz. Bunlar olmadıkça, en güçlü kavramların görüntü şekline geçmesi her adımda çelmelenir ve sonunda en cılız görüntüler haline gelir. Öte yandan, bütün bu kalabalık kadronun -ve düzinelerce film söz konusu olduğuna göre, kadroların- varlığı kültüre ve özellikle sinema kültürüne bağlıdır. Sinemacının yarattığı eserin sürümü yönünden bu kültürün gerekliliği de en az bunun kadar açıktır: Bir kitap veya resim, yaratıcısı için hiç de "yıkım" sayılmayacak bir parayla meydana getirilebilir. Kitabın sürümü az olsa veya hiç olmasa, resim hiç satılmasa da, bu durum, yazarı veya ressamı yeni çalışmalardan alıkoymaz. Ama bir film yüzbinlerce, bazan milyonlarca liraya çıkar ve parasını kısa bir sürede çıkarmadığı takdirde, yaratıcısının, kendini bir anda endüstrinin dışına atılmış bulması işten bile değildir. Bir filmin parasını çıkarması, bunun ardından bir yenisinin çevrilmesine girişilebilmesi, milyonlarca seyircinin varlığına bağlıdır. Bunun gibi, sanat değeri taşıyan, "kaliteli" bir filmin aynı sonuca ulaşması sinema kültürü almış, "kaliteli" milyonlarca seyircinin varlığını gerektirir. Böyle bir seyirci topluluğu olmadan bu yolda girişilebilecek her deneme, yüzdeyüze yakın bir ihtimalle, tek ve sonucuna ulaşamamış bir deneme kalmağa mahkûmdur. Zaman zaman gerçekten değerli yabancı bir filmin yurdumuzda kazandığı başarıyı -ki bu başarı çok defa büyük şehir sinemalarında, daha doğrusu, yalnız İstanbul sinemalarında birkaç hafta gösterilmek ve parasını çıkarmakla ölçülmektedir- öne sürerek "Bir de, seyircimiz kaliteli filmden anlamaz, hoşlanmaz, derler; ya bu ne?" çeşidinden sorular ortaya atılır. Ancak böyle durumlarda üstünde durulmıyan bir nokta vardır ki, bütün mesele de zaten burada toplanmaktadır: Bir yabancı filmin yurdumuzda başarı kazanmasının delili olan "parasını çıkarmak", ithalcinin ödediği parayı çıkarmak anlamına gelir; yoksa, filmin asıl yapım parasını çıkarmak değil. Bir "Sevgilim Hiroshima", Türkiyede belki ithalcinin ödediği parayı çıkarmış, üstüne kazanç da sağlamıştır. Ama bu, aynı "Sevgilim Hiroshima" Türkiyede çevrilseydi, harcanan parayı çıkaracağı anlamına gelmez. Aksine, daha baştan, gözden çıkarılmış parayı akla getirir. Bunun sebebi, yukarıda da belirtildiği gibi, yurdumuzda yüzbinler, milyonlar harcanmış kaliteli bir filmi besliyecek seyirci çoğunluğunun bulunmamasıdır. "Mutlu azınlık" sinemaya göre değildir, sinema ancak "mutlu çoğunluk"la yaşıyabilir.

Mutlu çoğunluk

Mutlu çoğunluk, yani genel kültürü, bu arada sinema kültürünü benimsemiş yeteri kadar çoğunluktaki seyirci, sinemanın vazgeçilmez unsurudur. Bu olmadıkça, sinema yurdumuzda da görüldüğü gibi, bitkisel bir hayat yaşamaktan kurtulamıyacaktır. Tıpkı, demokrasinin baş şartı olan iyi yetişmiş, haklarını ve ödevlerini lâyıkıyla bilen, hakları için mücadele etmeyi göze alan, siyaset esnafının kendisini kandırmasına meydan vermiyen yeteri sayıda seçmen kütlesi olmadığı vakit demokrasinin de bitkisel hayatlı bir demokrasiden öteye geçememesi gibi.. Her iki durumda da eğilim güzele, doğruya, gerçeğe değil, aldatıcı olana, göz boyayıcıya, yalancıya olacaktır.

Bundan dolayıdır ki, sinemamızı bitkisel yaşayışından ayırma yolundaki çabaların başında, sinema kültürünü elden geldiği kadar geniş bir kütleye yaymak, benimsetmek gelmektedir. Sinema eğitim ve öğreniminin yerleşmesi, sinema yayınlarının çoğalması, kaliteli filmlerin ithali, sinematek ve sinema derneklerinin, sanat sinemalarının kurulup işlemesi, televizyonun faaliyete geçip sinema kültürünü yaymaya yardımcı olması, film şenlikleri ve yarışmaları düzenlenmesi... bunu gerçekleştirmenin başlıca yollarıdır.